

KONSERVATOR RESTAVRATOR

povzetki strokovnega srečanja

2009

Narodni muzej Slovenije - zunanji lapidarij
torek 26. 05. 2009

KONSERVATOR-RESTAVRATOR

povzetki strokovnega srečanja

2009

Narodni muzej Slovenije

zunanji lapidarij

26.05.2009

KONSERVATOR-RESTAVRATOR
povzetki strokovnega srečanja

Urednik:
Zoran Milić

Oblikovanje in prelom:
mag. Gorazd Lemajič

Fotografija na naslovnici:
Adreja Kozjek

Tisk:
digitalni tisk DigiFot

Organizatorji srečanja:
Skupnost muzejev Slovenije
Narodni muzej Slovenije
Društvo restavratorjev Slovenije

Organizacijski odbor:
mag. Jana Šubic Prislan, Zoran Milić, Irena Porekar Kacafura,
Igor Ravbar, mag. Tamara Trček Pečak, Eva Ilec, Nada Madžarac

Izvršilni organizator:
Zoran Milić, Sonja Perovšek, mag. Gorazd Lemajič,
Igor Ravbar, Janja Slabe

Prevajalka iz angleščine: *mag. Jana Šubic Prislan*
Prevajalka iz hrvaščine in srbščine: *mag. Jana Šubic Prislan*

Izdajatelj:
Skupnost muzejev Slovenije

Ljubljana 2009

ISSN 1854-5289

Uvod

Že deveto leto zapored povezuje pomladno Srečanje konservatorjev-restavratorjev javno, zasebno in ljubiteljsko konservatorsko-restavratorsko prakso, domačo in mednarodno strokovno javnost. Srečanje je skupaj z drugimi dogodki, ki jih pripravljamo muzejski konservatorji-restavratorji v Narodnem muzeju Slovenije, del Dnevov Nade Sedlar. Gospa Sedlarjeva je desetletja vodila konservatorsko-restavratorsko delavnico v Narodnem muzeju Slovenije in veliko doprinesla k razvoju stroke. Z dogajanjem, ki jih v več ustanovah in zasebnih ateljejih po Sloveniji v mesecu maju ponujamo širši javnosti, soustvarjamo Majsko konservatorsko-restavratorsko transverzalo.

Razveseljujoče je, da vsako leto raje predstavimo naše delo. Tokrat zaradi prostorskih omejitev ne moremo več pokazati vseh projektov, ki smo jih želeli predstaviti javnosti. Tudi v Argu, glasilu slovenskih muzejev, smo trenutno najdejavnejša sekcija. Čas je, da razmislimo o društvenem glasilu, v katerem bomo sprotno objavljali svoje dosežke in spoznanja. Majsko srečanje je generator idej in nekakšen inkubator strokovnega pisanja in predstavljanja stroke širši javnosti, saj je mnoge avtorje vzpodbudilo k objavljanju v poljudnih, strokovnih in znanstvenih publikacijah.

V lanskem decembru je naše strokovno društvo prvič podelilo nagrade in priznanja najboljšim med nami. Poimenovali smo jih po nestorju naše stroke, Mirku Šubicu. Njegovo delo na področju univerzitetnega izobraževanja restavratorjev je od zgodnjih petdesetih let naprej osnovalo jedro strokovnjakov, ki so usmerjali razvoj konservatorstva-restavratorstva na Slovenskem. Komisija za nagrade je nagrado za življenjsko delo podelila Zoranu Miliču. Za izjemne restavratorske dosežke pa je podelila priznanja projektom, ki so jih vodili Jože Drešar, Gorazd Lemajič in Lucija Močnik Ramovš. Nagrajene projekte bodo avtorji predstavili na predavanju po otvoritvi Srečanja.

Naše strokovne nagrade je od zamisli pa do eminentnega protokolarnega dogodka, podelitve nagrad v Cekinovem gradu, pripeljala Gojka Pajagič Bregar. V svojem drugem predsedovanju Društvu restavratorjev Slovenije je uspela s pomočjo vseh nas udejaniti idejo, ki dviga delovanje društva na višjo raven. Z zavedanjem o prizadevanjih in dosežkih generacij pred nami in izpostavljanjem aktualnih najodličnejših del tako tudi ob manj opaznih opravih, ki jih je v našem delu obilo, ohranjamo strokovno samozavest in se zavedamo pomembnosti naših odločitev pri ohranjanju kulturne dediščine.

Irma Langus Hribar

Seznam sodelujočih - plakati

Avguštin Florjanovič Blanka	6
Bensa Marta	7
Blašković Antonio	8
Bratuž Ciril	9
Bremšak Ana	10
Černila Matjaž	11
Čirič Darja	12
Doračić Damir	13
Dorič Nina	14
Dragojević Andreja	15
Ferk Vanja	16
Fras Zavrl Vlado	17
Frljak Emina	18
Gardina Lidija	19
Gosar Hirci Barbka	20
Hirci Andrej	21
Hodžić Sanela	22
Ilec Eva	23
Jazbec Andrej	24
Jeras Dimovska Irena	25
Kavkler Katja	26
Klančar Kavčič Anita	27
Kojc Meta	28
Latinović Slađana	29
Lesar Kikelj Martina	30
Madžarac Nada	31
Makuc Semion Miladi	32
Makuc Semion Miladi	33
Malešič Jasna	34
Marolt Marija	35
Matijević Jurica	36
Milić Ljubiša	37
Močnik Ramovš Lucija	38
Motnikar Ana	39
Nedok Bojan	40
Obid Martina	41
Padovnik Andreja	42
Pflaum Miran	43
Porekar Kacafura Irena	44
Potočnik Irena	45
Pristov Tjaša	46

Radšel Jasna	47
Ratkajec Pedišić Danijela	48
Ravbar Matjaž	49
Roškar Boštjan	50
Senica Aleš	51
Sitar Mateja Neža	52
Slabe Janja	53
Snoj Saša	54
Stepančič Lucija	55
Šiles Aleksander	56
Škorja Simona	57
Toman Kracina Katarina	58
Trček Pečak Tamara	59
Tršar Andlovic Eva	60
Virag Anita	61
Vodopivec Jedert	62

Seznam sponzorjev in donatorjev

Euromix d.o.o., Ljubljana
Kambič, Semič
Regeneracija d.o.o., Vodice
Zveza društev ljubiteljev starodavnih vozil, Škofljica
Samson Kamnik d.o.o., Kamnik
Ciril Bratuž, akademski restavrator, Piran
N.B.S. Trgovina, proizvodnja in storitve d.o.o., Maribor
Stražišar d.o.o., Brezovica pri Ljubljani
Emporia cvetličarna, Ljubljana

Avguštin Florjanovič Blanka

Arhiv Republike Slovenije

Zvezdarska 1

1000 Ljubljana, Slovenija

Tel.: 01 24 14 263

Fax: 01 24 14 269

e-mail: blanka.avgustin@gov.si

Molitvenik iz Barbarinega rova v Hudi Jami

V marcu in aprilu 2009 je v Sloveniji odmevalo odkritje množičnega povojnega grobišča v kraju Huda Jama pri Laškem. V rovu, ki so ga rudarji poimenovali po sv. Barbari, so kriminalisti našli molitvenik, obložen z apnom in ilovico. Še vlažnega so shranili v vrečko in ga z željo po morebitnem ponovnem listanju in iskanju novih informacij prinesli v Center za konserviranje-restavriranje pri ARS.

Miniaturni molitvenik smo tako med konservatorsko-restavratorskimi pripravami hranili v hladilniku, da ni doživel prevelikih klimatskih sprememb.

Dolgotrajni vpliv vlage, presenetljivo, ni uničil platnic, ki so prevlečene z marmoriranim pergamentom; na zgornji platnici se je ohranil slepi odtis križa z dekoracijo. Povezovalni elementi knjižnega bloka (vezice in niti) so popolnoma prepereli, v manjšem fragmentu se je v hrbtnem predelu ohranilo platno. Knjižni blok s tiskanim besedilom je žal nepopravljivo poškodovan. Več kot šest desetletij izpostavljenosti vlagi je povzročilo močno sprijetje listov, ki nam jih ni uspelo razslojiti. Naslovna stran molitvenika je izgubljena, na sprednji in zadnji strani knjižnega bloka je ohranjenega nekaj teksta, ki priča o slovenski pisani besedi.

Čiščenje je bilo zahtevno predvsem zaradi preperelosti materialov, sušenje in restavriranje pa je potekalo kontrolirano in postopno, da materiali niso doživeli prevelikega šoka.

Avguštin Florjanovič Blanka

Sodelavka: Stanka Grkman

Bensa Marta

ZVKDS, OE Nova Gorica

Delpinova 16

5000 Nova Gorica, Slovenija

Tel.: 05 30 05 441

GSM: 041 374 910

e-mail: marta.bensa@rescen.si

Čiščenje in utrjevanje fresk v kapeli svete Apolonije, Lucije in Agate v cerkvi Marijinega oznanjenja v Ljubljani

Vzroki propadanja barvne plasti ter ometa v kapeli so posledica izsoljevanja zaradi meteorne in kapilarne vlage, razširjenega fenomena sulfatizacije in prisotnost debelega sloja umazanije.

Prvi poskus čiščenja se je izvedel z morskimi gobicami namočenimi v vodo, nato z nanosom anionskih smol preko japonskega papirja (15-20 min.), nazadnje z aplikacijo 10% amonijevega karbonata v vodi (15-20 min.). Iz analiz (izdelala jih je Polonca Ropret) je razvidno, da rezultati čiščenja niso bili dovolj učinkoviti. Drugi poskus se je izvedel z morskimi gobicami namočenimi v vodi, nato z 10% amonijevim karbonatom v celulozni pulpi in sepiolitu (30 min.). Rezultati analiz so bili veliko bolj zadovoljivi. Tretji poskus čiščenja se je izvedel z morskimi gobicami namočenimi v vodo, nato z anionskimi smolami in 10% amonijevim karbonatom v vodi in sepiolitu (15-20 min.), nazadnje z 10% amonijevim karbonatom v celulozni pulpi in sepiolitu (30 min.). Iz analiz je bilo razvidno, da so rezultati uspešni.

Predutrjevanje barvne plasti: tylose v vodi (1%). Utrjevanje: apnena voda, etilni silikat v white spiritu, amonijevi oksalat (6%) v celulozni pulpi (5 ur). Na najbolj poškodovanih delih poslikave: 2,5-5% barijev hidroksid v celulozni pulpi (2 uri). Vsi poskusi so bili izvedeni preko enega ali dveh slojev japonskega papirja.

Bensa Marta

Sodelavka: mag. Martina Lesar Kikelj

Croatian Conservation Institute

Blašković Antonio

Konservator – restavrador

Croatian Conservation Institute

Batahovina bb, 20 000 Dubrovnik, Hrvatska

Tel.: 00385 20 419 348

Fax: 00385 20 419 407

GSM: 00385 98 95 36 265

Restavriranje grafike stabla frančiškanskih redov

Grafika Rodovnik frančiškanskih redov Giovannija Battiste Bonacine iz 17. stol., dimenzij 173 x 125,5 cm, je bila najdena v samostanu Sv. Frana na Obali v Splitu. Umetnina je bila v zelo slabem stanju in potreben je bil takojšen restavratorski poseg.

V restavratorsko delavnico Hrvaškega restavratorskega zavoda v Dubrovniku je bila pripeljana konec leta 2006 in samo mehansko očiščena; narejene so bile potrebne analize in grafika je bila ustrezno shranjena. Leta 2007 je bil izveden zahteven restavratorski postopek in leta 2008 je bila grafika vrnjena v Split.

Restavratorski program je bil izpeljan v delavnici Hrvaškega restavratorskega zavoda v Dubrovniku v oddelku za restavriranje papirja in v restavratorskem oddelku v Splitu. Postopke konserviranja in restavriranja grafike sta izpeljala Sanja Serhatlić in Samir Serhatlić, dekorativni okvir pa je naredil Alen Škomrlj. Po restavriranju je bila grafika razstavljena v frančiškanskem samostanu sv. Frančiška (sv. Frane na Obali) v Splitu decembra 2008 in januarja 2009. Razstavo so organizirali Zoraida Demori Staničić, Antonio Blašković, Sanja Serhatlić in Samir Serhatlić. Fotografsko dokumentacijo so izdelali Natalija Vasić, Vlaho Pustić, Antonio Blašković in Samir Serhatlić.

Restavrirana grafika z motivom, ki je bil prej nepoznan – genealoško drevo (rodovnik) frančiškanskega reda – je nova pridobitev umetniške dediščine samostana. Velike dimenzije prispevajo k njegovi pomembnosti, saj je grafika kot umetniška zvrst omejena z velikostjo grafične plošče. Zato je ta grafika sestavljena iz več manjših, ki so postavljene skupaj in sestavljajo kompleksno in ikonografsko večplastno kompozicijo.

Blašković Antonio

Pomorski muzej – Museo del mare Piran

Mag. Bratuž Ciril

Pomorski muzej – Museo del mare
Piran-Pirano
Cankarjevo nabrežje 3
6330 Piran-Pirano, Slovenija
Tel.: 05 671 00 48
Fax : 05 671 00 50

Ohranjena vezana posoda

Okrašena glazirana posoda, mlajšega izvora in večinoma ohranjena, je narejena iz navadne lončarske gline, žgane pri nizki temperaturi. Njene dele drži skupaj le še opletena korodirana železna žica.

Zaradi zagotovitve večje obstojnosti sem z razstavljenih delov posode odstranil nečistoče in večino korozije. Zaradi povečanja trdnosti sem zlepil ohranjene in dopolnil manjkajoče dele posode. Da sem dosegel povezanost okrasitve, sem novonastale površine toniral, na notranji strani v prevladujočem odtenku celote, na zunanji strani posode tudi s točkasto in črtkano retušo.

Največjo pozornost sem namenil ohranitvi izvirnega videza in materiala, ohranitvi sledov obrabe od potemnelih drobnih poškodb, razpok, zabarvanja keramike in stare, ponekod dopolnjene, uničene žice, nastale v času uporabe posode.

mag. Bratuž Ciril

Bremšak Ana

Absolventka restavradorstva

ALUO, Univerza v Ljubljani

Slovenija

GSM: 031 322-583

e-mail: ancibremsak@gmail.com

Konserviranje-restavriranje koroške avbe iz zbirke pokrival Slovenskega etnografskega muzeja

V okviru diplomske naloge smo za predmet obravnave izbrali koroško avbo iz zbirke pokrival Slovenskega etnografskega muzeja z dokumentarno številko EM 1544 (E). Glavi prilegajoča se avba je narejena iz brokatne tkanine z vtkanimi raznobarnimi cvetličnimi šopki in zlatimi kovinskimi nitkami. Naglavni del avbe je podložen z laneno tkanino. Na čelnem delu avbo utrjuje žica, na katero je napeta črna tilasta čipka. Točnih podatkov o letnici nastanka nismo našli. Znano je le, da so Korošice v Rožu, Podjuni in Mežiški dolini nosile takšne avbe konec 18. stoletja, v 19. stoletju pa vsaj v 70. letih splošno za praznik in vsakdanjik.

Pri restavriranju umetnin in predmetov kulturne dediščine ni enotnega postopka, po katerem bi se ravnali vsi konservatorji-restavratorji, odločitev je zelo težka. Vendar pa nam največkrat tehniko in metode dela narekujejo kar predmeti sami.

Pri konserviranju-restavriranju koroške avbe smo se ukvarjali z odločitvijo, naj avbo razdremo ali ne, ter s pristopom do preteklih konservatorsko-restavratorskih posegov in s pridobitvijo ustreznih materialov za dopolnjevanje manjkajočih delov.

Po tehtnem premisleku in posvetovanjih s strokovnimi sodelavci SEM-a smo na koroški avbi izvedli naslednje postopke:

- razstavljanje avbe na več delov,
- čiščenje svilenega traku in podloge,
- izbiranje materiala za podlaganje in stabiliziranje poškodb,
- restavriranje brokatnega dela,
- šivanje tilaste čipke,
- sestavljanje avbe,
- izdelava podstavka za hranjenje avbe v depoju.

Bremšak Ana

Soavtorice: Ana Motnikar, Jožica Mandelj Novak, Tamara Trček Pečak

Černila Matjaž

Prirodoslovni muzej Slovenije

Prešernova 20

1000 Ljubljana, Slovenija

Tel.: 01 241 09 63

Fax : 01 241 09 53

e-mail: matjazcernila@yahoo.com

Prepariranje skeletov vretenčarjev s pomočjo dermestidov

V Prirodoslovnem muzeju Slovenije hranimo za študijske in razstavne namene tudi skelete vretenčarjev. Ena od metod preparacije skeleta iz trupla je tudi uporaba dermestidov. Dermestidi so žuželke, točneje hrošči (*Coleoptera*) iz rodu *Dermestes* družina *Dermestidae*, ki se hranijo z mesom. V naravi so eni od pomembnih »čistilcev« saj imajo pomembno vlogo pri razkrajanju mrtvih živali.

Njihove prehranjevalne navade tako s pridom uporabljamo pri sicer tehnično zahtevnem čiščenju skeletov. Da delovno kolonijo ohranjamo v dobri kondiciji, vzdržujemo v gojilnici kjer poteka skeletiranje, za dermestide ugodne življenske pogoje. Trupla namenjena za skeletiranje prej fiksiramo z etanolom in jih posušimo. Po preparaciji z dermestidi skelete očistimo, spet fiksiramo v etnolu in posušimo.

Černila Matjaž

ZVKDS, Restavratorski center

Čirič Darja

konservatorsko-restavratorska tehnica

ZVKDS, Restavratorskega centra

Poljanska 40

1000 Ljubljana, Slovenija

Tel.: 01 23 43 100

e-mail: darja.ciric@rescen.si

Primerjava postopka kitanja na slikah: Križani z žalujočo Magdaleno in Marija s svetnikoma

Najnovejša tehnologija omogoča restavratorjem veliko izbiro različnih materialov za izdelavo mas za kitanje, od klasičnih kredno-klejnih do sintetičnih. Vsak od njih ima svoje značilnosti, prednosti in slabosti. Glavno vodilo pri izboru ustrezne mase za kitanje je sestava originala in uporabljeni materiali pri konserviranju slike.

V primeru slike Paola Rossinija: Križani z Marijo Magdaleno (olje na platnu, 323 x 224,5 cm) je masa za kitanje izdelana iz akrilne emulzije, bolonjske krede in pigmentov, ki maso obarvajo v tonu originalne podloge. Originalen nosilec je grobo in redko tkan. Slikovni sloji so debeli. Za razliko od klasičnega kita, izdelanega iz zajčjega kleja, bolonjske krede in pigmentov, se lahko akrilni kit nanaša v debelejših slojih, brez strahu, da bi se pojavilo pokanje ali odstopanje. Masa za kitanje je kompatibilna tudi z utrjevalci, ki smo jih v postopku konserviranja uporabili na sliki.

V primeru slike iz koprške stolnice: Marija s svetnikoma (olje na platnu, 405 x 200 cm) smo za dopolnjevanje manjkajočih delov podloge uporabili klasičen kredno-klejni kit. Za razliko od Rossinijeve slike je ta naslikana v tankih barvnih slojih, zato je bil omenjeni kit zelo uporaben. Lahko se nanaša s čopičem. Večjo pozornost smo namenili obdelavi, saj lahko ob nepazljivem ravnanju nehote odstranimo preveč kita. Pri obeh slikah smo se še posebno posvetili površinski obdelavi. S tem smo strukturo zakitanih površin približali originalu.

Čirič Darja

Sodelavci: Zoja Bajdè, Emina Frljak, Sanela Hodžič,

Tina Istenič, Andreja Jamšek, Tihana Mioč,

Simona Škorja, Mateja Vidraj

Doračić Damir

Arheološki muzej u Zagrebu

Zrinjevac 19

10 000 Zagreb

Hrvatska

Tel.: 00385 1 480 007

e-mail: ddoracic@amz.hr

Ponovno restavriranje rimske čelade

Čelada je del fundusa Arheološkega muzeja v Zagrebu in spada v tip Weissenau (natančneje cesarsko-italskemu tipu B), ki je po tipološki in kronološki klasifikaciji H. Russella Robinsona datirana v prvo polovico 1. stoletja. Zaradi razstavljanja v stalni postavitvi je bila čelada zaradi estetskega posega poslana v laboratorij, a med preliminarno preiskavo (mikroskopski pregled, radiografija in njena interpretacija ter raziskovalno čiščenje) je bilo ugotovljeno, da je bila že predhodno restavrirana in v večjem delu rekonstruirana, ter da je bila skoraj vsa površina čelade prekrita z oblogami iz mavca in poliestra. Z namenom, da odkrijemo originalno površino in za izdelavo ponovne rekonstrukcije, smo pristopili k celovitem konservatorsko-restavratorskem posegu, ki so ga sestavljale naslednje faze:

1. predhodni raziskovalni postopki
2. odstranjevanje sledov prejšnjih restavratorskih posegov
3. odkrivanje prvotne površine (na mestih, kjer je ohranjena)
4. lepljenje in delna rekonstrukcija
5. lakiranje in retuša rekonstruiranih delov
6. analitična obdelava posameznih delov čelade

Po izvedbi postopka in analitični obdelavi so bili odkriti razni detajli kot so sledovi napisa, tehnologija izdelave in vrste uporabljenih materialov (železo, medenina, svinčeno-kositrna pločevina, emajl) ki so doprinesli k celovitejši in natančnejši določitvi čelade.

Doračić Damir

Narodna galerija

Dorič Nina

Narodna galerija

Puharjeva 9

1000 Ljubljana, Slovenija

Tel.: 01 24 15 423

GSM: 040 239 884

e-mail: nina.doric@gmail.com

Konserviranje - restavriranje slik Vladnega umetnostnega fonda

Narodna galerija je leta 1986 prevzela skrb nad zbirko Vladnega umetnostnega fonda.

Umetnostna zbirka zajema 1323 umetniških del različnih umetnostnih zvrsti, od slik na platnu ali lepenki, del na papirju (grafike, pasteli, risbe in akvareli) do plastik.

Časovni razpon umetnin v zbirki Vladnega umetnostnega fonda zajema umetnine slovenskih in evropskih avtorjev iz obdobja od 17. do 20. stoletja.

Namen Vladnega umetnostnega fonda je oprema vladnih in protokolarnih prostorov, nekatere najkakovostnejše izmed njih pa so danes razstavljene tudi v slovenski stalni zbirki in zbirki evropskih mojstrov Narodne galerije.

Problematika slik Vladnega umetnostnega fonda tako širokega časovnega razpona je zelo raznolika.

Večina slik mlajšega nastanka v preteklosti še ni bila restavrirana. Zaradi neustreznih podokvirjev in neprimernih klimatskih pogojev razstavljanja (pisarne, protokolarni prostori...) pa so jim skupne nagubanost tkanega nosilca in površinske nečistoče.

Konservatorsko - restavratorski materiali in metodologija dela so bili izbrani od primera do primera, glede na problematiko posamezne umetnine in vedenja, da se umetnine vračajo v podobne klimatske pogoje. Na sprejemanje odločitev o posegih na slikah starejšega nastanka, pa so vplivali tudi predhodni konservatorsko - restavratorski posegi.

Dorič Nina

Sodelavci: Strokovni sodelavci Narodne galerije Ljubljana

Dragojević Andreja

Konservatorica - restavratorka
Vodja delavnice za papir in usnje
Hrvatski restauratorski zavod
Ilica 44/2
10 000 Zagreb, Hrvatska
e-mail: adragojevic@h-r-z.hr

Konserviranje in restavriranje tapet iz Palače Gozze v Dubrovniku

Ena najpomembnejših zbirk stenskih tapet iz 19. stoletja v Republiki Hrvatski se nahaja v prvem nadstropju Palače Gozze na Gundulićevi poljani v Dubrovniku. Zaradi relativno pogoste menjave lastništva je danes to v bistvu štirisobno stanovanje, okrašeno s papirnimi tapetami francoske provenience.

Hrvatski restavratorski zavod je restavriranje tapet v Palači Gozze prevzel leta 2001. Takrat je bila ugotovljena pomembnost papirnih tapet kot sestavnega del ureditve historičnega interierja. To je bila osnovna pobuda za raziskavo o obstoju zgodovinskih tapet na ozemlju Hrvaške.

Kompleksen konservatorski postopek, ki je bil takrat izveden prvič, je zahteval povezavo z izkušenimi strokovnjaki, kakor tudi študij literature na to temo. Restavratorsko delo na tako velikem formatu in problem namestitve na določenem prostoru so samo del zahtevnih nalog, s katerimi smo se morali spopasti v omenjenih okoliščinah. Vse to nas je vzpodbudilo, da smo preučili zgodovinski, umetniški in konservatorski aspekt zgodovinskih tapet.

Dragojević Andreja

Sodelavci: Dario Kohn, Daniela Ratkajec Pedišić, Sandra Juranić, Marinko Prlić, Lara Tišljar, Marko Tišljar, Maja Vrtulek, Ada Vrtulek Gerić. Dokumentalistka Suzana Kolić Gunjača je spremljala dela in opravila umetnostno-zgodovinsko raziskavo.

Koroški pokrajinski muzej

Ferk Vanja

Koroški pokrajinski muzej

Koroška cesta 12

2380 Ravne na Koroškem, Slovenija

Tel.. 02 87 06 472

GSM: 030 917 599

e-mail: vanja.ferk@kpm.si

Združitev konservatorsko-restavratorskih delavnic Koroškega pokrajinskega muzeja

Restavratorska delavnica Koroškega pokrajinskega muzeja v enoti Ravne je nastala leta 1998 v prostorih gradu. V teh prostorih sem konservatorsko-restavratorsko dejavnost opravljala do leta 2002, ko se je delavnica preselila v pritličje stavbe »perzonal«.

V enoti Slovenj Gradec je restavratorska delavnica nastala v bivši osnovni šoli leta 1995 in tam je konservatorsko-restavratorsko dejavnost do letos opravljal restavrator Aleš Senica.

V začetku letošnjega leta sta se delavnici združili in imata skupen sedež v stavbi »perzonal«.

Delavnice dajejo sedaj mnogo boljše pogoje za delo in to predvsem zaradi naprav in opreme, ki sva jo združila.

V letih 2007-2008 je Aleš Senica restavriral grajsko pohištvo, sama pa restavriram arheološke izkopanine »Colatio« iz izkopavanj pod vodstvom Saše Djura Jelenko za predvideno letošnjo razstavo v Koroškem pokrajinskem muzeju v Slovenj Gradcu. Obenem sem pričela z restavriranjem železarskih predmetov za »štauharijo«.

Ferk Vanja

Mag. Fras Zavrl Vlado

ZVKDS, Restavratorski center

Poljanska 40

1000 Ljubljana, Slovenija

Tel. : 01 234 31 46

Fax.: 01 234 31 76

e-mail: vlado.fras@rescen.si

Sanacija poškodb kipov H. M. Löhra

Na Marijinem velikem oltarju v Polhovem Gradcu je kiparsko rezbarsko delo opravil Henrik Michael Löhr, arkularij pa je bil Faccio. Delo obeh baročnih mojstrov se izraža v dimenzijah enega največjih oltarjev pri nas in izraziti baročni ekspresiji lesenih plastik. Med 57 lesenimi plastikami so štiri nadnaravne velikosti. To sta škofa Blaž in Avguštin, Tilen (Lenart) in diakon Štefan. Kraljica Marija je v naravni velikosti. Angelov je skupaj 43. Inkarnat je bil preslikan do štirikrat, ohranili smo prva dva. Predvidevamo, da so že prvotno preslikali prvi inkarnat, ker je bil neustrezen. Dejansko je pretemen in verjetno je bil problem tehnične narave, ki so ga morali rešiti s preslikavo. Le ta ustreza kvalitetam baročnega inkarnata. Poškodbe na njem niso izvorno razjasnjene. Razjede, ki se kažejo na vseh obrazih lesenih plastik nakazujejo, da so imeli probleme s pigmenti. Naknadne naravoslovne raziskave bodo pojasnile vzroke.

Sanacija poškodb pozlate, glede na smernico ohranjanja prvotne pozlate, podaja nekaj iztočnic, ki nam bodo zelo koristile tudi pri posegih v bodoče. Raziskovalne izvedbe na delovni tabli, kjer smo preizkušali različne polimentne podlage in načine retuš, so podale koristne rezultate. Tehnika, ki smo jo uporabili za sanacijo, se je izkazala za zelo uspešno. Med drugim je kompatibilna, obstojna, estetsko dovršena in pomeni nov pristop. Obenem tovrstne načine sanacije poškodb na pozlati lahko nadgrajujemo, odvisno od problematike.

mag. Fras Zavrl Vlado

Sodelavke in sodelavci: Nataša Škrjanec, Erika Žučko, Žiga Rehar, Zoran Trop, Maja Kavčič, Dalija Segar, Ivo Nemec, Sonja Fister, Tine Benedik

Frljak Emina

Konservatorka-restavratorka
ZVKDS, Restavratorski center
Poljanska 40
1000 Ljubljana, Slovenija
Tel.: 01 23 43 136
e-mail: emina.frljak@rescen.si

Tintoretov sv. Nikolaj – kaj se skriva pod debelimi plastmi umazanije, starega laka, retuš in preslikav

Oltarna slika sv. Nikolaja je delo beneškega mojstra Jacopa Robustija, imenovanega Tintoretto. Maja leta 2008 je bila pripeljana iz kapiteljske cerkve sv. Nikolaja v Novem mestu v prostore ZVKDS Restavratorskega centra.

Naslikana je v tehniki mastne jajčne tempere na platno in meri 429 x 200 cm. V preteklosti je bila umetnina že večkrat restavrirana, spremenjen pa je bil tudi format. Slika je bila po prevzemu natančno pregledana, tako s prostim očesom, kot s pomočjo naravoslovnih preiskav. Izvedena je bilo multispektralna analiza (UVE, UVFO, IRF in IRR), rentgenska radiografija in stratigrafija slikovnih plasti. Sledilo je sondiranje, ki je dokončno potrdilo, da se pod debelimi plastmi nečistoče, porumenelega laka in mestoma tudi preslikav, skriva čudovita Tintorettova barvna paleta. Vrhnji sloj laka smo odstranili z acetonom, pod njim so se skrivale nečistoča in ostanki laka, ter preslikave, ki jih je bilo težko odstranjevati. Ponovno sondiranje slikovnih plasti je pokazalo, da lahko nečistoče, ostanke laka in najverjetneje tudi materialov, ki so jih v preteklosti uporabljali pri nestrokovnih restavratorskih posegih, na različnih mestih odstranjujemo z različnimi sredstvi: s triamonijevim citratom, z voščenim milom, z mešanico alkohola in acetona ter z blago raztopino citronske kisline. Preslikave smo zmeščali z alkoholnim gelom in jih odstranili mehansko, mestoma pa smo jih zaradi prevelike ogroženosti občutljive originalne plasti pustili nedotaknjene.

Frljak Emina
Sodelavka: Sanela Hodžić

Gardina Lidija

Pokrajinski muzej Koper

Kidričeva 19

6101 Koper, Slovenija

Tel.: 05 66 33 584

Fax: 05 66 33 571

e-mail: lidija.gardina@guest.arnes.si

Dolium

Dolij (lat. dolium), velika lončena posoda s širokim grlom in zadebeljenim trebuhom, je bil v rimskem gospodarstvu uporabljan za različne namene.

Arheologi so na Školaricah leta 2002 (EŠD 14299) odkrili dolij s svinčnim vložkom na dnu (A.Trenz, M. Novšak - Poročilo o arheoloških izkopavanjih na lokaciji Školarice na trasi AC Klanec - Ankaran, ZVKDS, Območna enota Piran).

V konservatorsko-restavratorski delavnici Pokrajinskega muzeja v Kopru smo prevzeli številne neurejene fragmente najdenih dolijev.

Rekonstrukcija dolija (42 fragmentov) je bila dolgotrajna. Sestavljanje dolija v celoto je potekalo v treh fazah. Po čiščenju, konsolidaciji, armiranju in lepljenju 17 večjih in težjih fragmentov, postavljenih na ustje posode, je sledila rekonstrukcija 14 preostalih fragmentov; tokrat s pomočjo dokumentacije fotografskih posnetkov "in situ". Obenem sem manjkajoče dele dopolnjevala in modelirala z mavcem. S formo svinčenega vložka smo lahko opredelili še 11 fragmentov, ki so oblikovali dno posode.

Po rekonstrukciji je dolij visok 850 mm in širok v ustju 1020 mm. Njegova prostornina je okrog 450 litrov oz. 17 amfor (1 amfora č 26 litrov).

Dolij je prezentiran pred vhodom v stalno antično zbirko Pokrajinskega muzeja Koper.

Gardina Lidija

ZVKDS, Restavratorski center

Mag. Gosar Hirci Barbka

konservatorica-restavratorica
ZVKDS, Restavratorski center
Poljanska 40
1000 Ljubljana, Slovenija
Tel.: 01 2343100
e-mail: barbka.hirci@rescen.si

Popolna preobrazba

Oddelek za štafelajno slikarstvo ZVKDS Restavratorskega centra se ukvarja z reševanjem slik na platnu. Največ je slik velikih dimenzij in v izredno slabem stanju. Motivi in detajli na slikah so velikokrat nerazpoznavni. Künlova Apoteoza sv. Frančiška in Langusovo Marijino vnebovzetje iz cerkve sv. Jakoba v Ljubljani sta umetnini, ki sta se vizualno po končanih konservatorsko-restavratorskih posegih, popolnoma spremenili. Isto lahko trdimo za sliki P. Auwergxa, Smrt sv. Uršule in sv. Avguština iz uršulinskega samostana v Ljubljani. Restavratorji slike velikokrat popolnoma preobrazimo. Z odstranjevanjem nestrokovnih preslikav, potemnelega laka, prekritanih površin, pod katerimi je največkrat originalna barvna plast, odkrivamo »nove« umetnine. Z upoštevanjem etičnih načel in uvajanjem modernih konservatorsko-restavratorskih tehnologij vračamo originalne podobe, kot so jih ustvarili naši avtorji.

mag. Gosar Hirci Barbka

Sodelavci: Darja Čirič, Emina Frljak, Sanela Hodžič, Andreja Jamšek, Tihana Mioč, mag. Lucija Stepančič, Simona Škorja

Mag. Hirci Andrej

Narodna galerija

Puharjeva 9

1000 Ljubljana, Slovenija

Tel.: 01 24 15 427

GSM: 031 769 319

e-mail: andrej_hirci@ng-slo.si

Multispektralna analiza umetnin na slikah Tintoretta in Rossinija

Italijanska slikarja Jacopo Comin Tintoretto in Paolo Rossini sta po pomembnosti in stilu zelo različna avtorja. Skupno jima je le to, da sta sliki »Sv. Miklavž« in »Križani« izredno velikih dimenzij in zato za optične preiskave velik izziv. V Narodni galeriji lahko v konservatorsko – restavratorskem oddelku preiskujemo umetnine manjših dimenzij (do 3 metre).

Ko gre za več kot 4 metre velike slike postopek zajemanja fotografij opravimo v fotografskem ateljeju Narodne galerije. Zaradi načina zajemanja fotografij in želji po čimvišji optični ločljivosti rezultatov se poslužujemo tehnike lepljenja več fotografij v mozaik. Pri postopku je največja težava enakovredna osvetlitev posameznih fotografij, ki jih potrebujemo za verodostojnost končne podobe. Mobilnost IR sistema v tem primeru pride še kako prav.

Tintorettov »Sv. Miklavž« je pri IR osvetljevanju razkril vihrav način slikanja tega velikega mojstra, ki je nekakšen ekspresionist svoje dobe. Direktno slikanje brez prejšnje priprave kompozicije je zaradi tega terjalo tudi nekaj modifikacij v kompoziciji slike. Na detajlih lako opazimo spremembe na spodnjem delu figure svetnika.

Rossinijev »Križani« je pravo nasprotje po načinu gradnje, saj sistematičnost in posvečanje detajlom razkrivajo povsem drugačno slikarsko osebnost. Žal IR kamera ni zaznala podrisbe pri sliki »Križani« saj nam priprava platna in podloga ne pustita, da bi senzor prikazal podrisbo, tudi če je ta prisotna.

Hirci Andrej

ZVKDS, Restavratorski center

Hodžić Sanela

Konservatorka-restavratorka

ZVKDS, Restavratorski center

Poljanska cesta 40

1000 Ljubljana, Slovenija

Tel.: 01 23 43 136, Fax.: 01 23 43 136

e-mail: sanela1601@gmail.com

Konserviranje Rossinijeve slike

Oltarno sliko iz cerkve Sv. Treh kraljev v Brunku: Kristus na križu z žalujočo Magdaleno, delo beneškega slikarja Paola Rossinija, smo sprejeli v ateljeje ZVKDS Restavratorskega centra v Ljubljani konec maja leta 2007. Slika je naslikana v oljni tehniki na redko tkano laneno platno, ki v višino meri 323 cm, v širino pa 224,5 cm.

Negativni vplivi iz okolja ter neprimerno ravnanje in hranjenje je vplivalo na izredno slabo stanje celotne slike. Platno je bilo preluknjano, umazano ter močno nagubano, kar je povzročalo luščenje in odpadanje slikovnih plasti, na katerih je bila debela plast umazanije. Nestrokovno izvedeni restavratorski posegi v preteklosti so med drugim obsegali tudi ojačitev robov nosilca, retuše in debele plasti preslikav, ki so pogosto segale tudi čez original.

Odstopanje, luščenje in odpadanje slikovnih plasti je zahtevalo takojšnjo izvedbo zaščite lica slike. Sledilo je utrjevanje, s katerim je bila barvna plast ponovno stabilizirana, obenem pa se je nosilec uspešno zravnil. Po čiščenju je sledilo dolgotrajno odstranjevanje trdovratnih retuš in preslikav, ki so se nahajale po celotni površini – v največjem obsegu v spodnjem delu slike. Slabo stanje tkanega nosilca je zahtevalo dodatno oporo, ki je bila izvedena s postopkom podlepljanja. Kvalitetna konservacija slike je omogočila izvedbo nadaljnjih restavratorskih postopkov.

Hodžić Sanela

*Sodelavci: Zoja Bajdè, Darja Čirič, Andreja de Gleria,
Tina Istenič, mag. Lucija Stepančič*

Mag. Ilec Eva

Pokrajinski muzej Ptuj-Ormož

Muzejski trg 1

2250 Ptuj, Slovenija

Tel.: 02 78 79 246

Fax: 02 78 79 245

e-mail: eva.ilec@siol.net

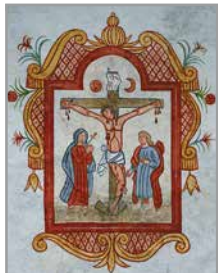
Restavrirana bruseljska tapiserija Odisejevo slovo od Fajakov

Konec leta 2008 smo v ptujskem muzeju končali z dolgotrajnim, večletnim projektom restavriranja zadnje izmed štirih bruseljskih tapiserij z začetka 17. stoletja, s prizori iz Odisejevega življenja. Vse štiri tapiserije predstavljajo poleg šestih verdur, datiranih na konec 17. stoletja, najdragocenejši del zapuščine rodbine Leslie na ptujskem gradu.

V ospredju tapiserije je predstavljen Odisej, ki ob slovesu od fajaškega kralja Alkinaoa, kraljice Arete in njune hčere Navzikae sprejema darila. Med štirimi tapiserijami iz Odiseje je ta največja in meri 249 x 403 cm. Prvotno je bila obrobljena s približno 40 cm široko borduro, ki pa se žal ni ohranila. Stkana je v vezavi platno. Osnova je iz volne v naravni barvi, votek pa svilen in volnen v najrazličnejših barvnih odtenkih. Originalno tkivo je utrpelo največje poškodbe zaradi insektov in mikroorganizmov, fizičnega raztezanja in tehnoloških postopkov pri barvanju. Najbolj je bilo razgrajeno svileno tkivo v nežnih bež odtenkih. Konservatorske postopke čiščenja je v letih 1981/82 opravila prof. Mira Kovačević Ovčacik iz Zagreba. Restavratorsko ekipo so sestavljale Rozalija Bubnjevič, Hermina Golc in Marija Čurin. Likovno usklajevanje novo vnesenega tkiva z originalnim je prevzela slikarka Martina Golija, barvanje preje z obstojnimi kovinsko kompleksnimi barvili pa sta izvajali Jelka Plevnik in Marija Čurin.

Ilec Eva

Sodelavke: Rozalija Bubnjevič, Hermina Golc, Marija Čurin

Mag. Jazbec Andrej

ZVKDS, OE Nova Gorica

Delpinova 16

5000 Nova Gorica

Tel.: 05 300 54 41

Fax : 05 300 54 41

e-mail: andrej.jazbec@zvks.si

Rekonstrukcija stenskih poslikav na domačiji Idrija pri Bači 78

Na fasadah domačije, ki se je obnavljala v sklopu popotresne obnove, so na ometu ostali skromni ostanki stenskih poslikav. Poslikava iz začetka 19. stoletja, je verjetno delo ljudskega slikarja Franca Kobala /F. Kobau, rojen 1774 v Spodnji Idriji/ ali kakega njegovega posnemovalca. Prepoznaven je po dekorativnem, enostavnem, nekoliko robatem načinu slikanja, po svetniških postavah, ki se skoraj šablonsko ponavljajo in po bogatih, z volutami in cvetjem okrašenimi, dekorativnih okvirjih. V Posočju so še ohranjene številne njegove poslikave.

V začetku je bil dvom glede smiselnosti njihovega ohranjanja, potem pa se je odločilo, da se ohranjeni omet utrdi in posname kar največ podatkov, ki bi pomagali določiti motiviko in skupaj z ohranjenimi poslikavami iz drugih objektov lahko služili za rekonstrukcijo poslikave. Pri rekonstrukciji nam ni šlo toliko za natančno kopijo in imitacijo avtorjevih potez, kolikor za ponovitev vtisa, vrnitev poslikave na arhitekturo.

mag. Jazbec Andrej

Sodelavci: Miran Cencič, Primož Fučka, Katarina Brezigar,

Matej Hrovatin

Mag. Jeras Dimovska Irena

Gorenjski muzej

Savska c. 34

4000 Kranj, Slovenija

Tel.: 04 20 13 982

Fax: 04 20 13 951

e-mail: irena.j-dimovska@guest.arnes.si

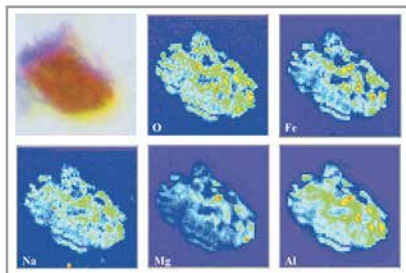
PREOBRAZBA - od torza do Križanega

Lesena plastika, torzo je eden izmed razstavljenih eksponatov Planšarskega muzeja v Bohinju. Hrani se pod inventarno številko E 3754. Prvotna velikost razstavljenega torza je bila 60 x 20 x 15 cm, ker še ni imel dodane kasneje najdene desne roke in dela obraza. Med konservatorsko restavratorskimi postopki je bilo ugotovljeno, da je bila večina prvotne originalne poslikave ohranjena na hrbtni strani plastike, kar je glede na izpostavljenost plastike vremenskim razmeram povsem logično. Restavratorski postopki so vsebovali čiščenje oz. odstranjevanje nečistoč, odstranjevanje preslikave, kitanje poškodovanih mest, dopolnjevanje in oblikovanje manjkajočih delov z namestitvijo roke in tretjinskega obraznega dela ter polaganje grunda in osnovnega barvnega premaza. Sledilo je barvno retuširanje s štirikratnimi ponovitvami oz. štirimi različnimi barvnimi odtenki v tehniki *tratteggio*. Po osušitvi barvne podlage je bila plastika še zaščitena z ustreznim lakom. Tako so povečane dimenzije (83 x 47 x 18 cm) Križanega končni rezultat preobraženega torza.

V razstavnem prostoru je ob mestu postavitve Križanega črno-bela fotografija prvotnega neokrnjenega razpela, ki pa je zelo majhna in slabe kakovosti. Ob nameščanju restavrirane plastike smo prišli do zanimive ugotovitve, da je razstavljena fotografija zrcalna podoba originalne še nepoškodovane plastike.

mSag. Jeras Dimovska Irena

ZVKDS, Restavratorski center

Kavkler Katja

ZVKDS, Restavratorski center

Poljanska 40

1000 Ljubljana, Slovenija

Tel.: 01 23 43 120, Fax: 01 23 43 176

GSM: 031 687 224

e-mail: katja.kavkler@rescen.si

Twin mic – rentgenski mikroskop za določanje elementne sestave snovi

TwinMic je rentgenski (RTG) mikroskop, povezan z XRF analizatorjem, s katerim določamo predvsem lahke elemente, od natrija do kobalta. TwinMic je komplementarna metoda SEM EDS in PIXE v zraku, ki sta uveljavljeni metodi za določanje elementne sestave snovi v zgodovinskih materialih. Prednost TwinMic-a je velika prostorska ločljivost ($<1 \mu\text{m}$). Njeni slabosti sta zahtevna priprava vzorca in dolgotrajnost postopka.

Hvaležni smo sinhrotronskemu laboratoriju Elettra v Trstu in Institutu Jožef Stefan, ki sta nam s skupnim projektom omogočila uporabo mikroskopa TwinMic.

TwinMic se je izkazal kot primerna metoda za preiskave presekov slikovnih plasti in arheoloških tekstilij. Na obeh vrstah vzorcev smo izvedli mapiranje dela površine za določitev elementne sestave. Metodo smo uporabili na preseku slikovnih plasti iz moderne slike. Rezultate smo primerjali z rezultati analize SEM EDS. S TwinMic-om smo detektirali lažje elemente, npr. dušik, nikelj, natrij, magnezij in aluminij, s SEM EDS pa težje, npr. aluminij, silicij, klor, titan in železo. S TwinMic-om smo preiskali tudi presek arheoloških tekstilij. Te rezultate smo primerjali z rezultati analiz PIXE v zraku. Podobno kot pri preseku slikovnih plasti smo tudi tu dobili dodatne informacije o elementni sestavi vzorca.

Tako se je analiza TwinMic izkazala za uporabno komplementarno metodo že uveljavljenim metodam za preiskave zgodovinskih materialov.

Kavkler Katja
Soavtor: Ivo Nemec

Mag. Klančar Kavčič Anita

Konservatorica-restavratorka

ZVKDS, Restavratorski center

Poljanska cesta 40

1000 Ljubljana, Slovenija

GSM: 051 315 304

e-mail: anita.klancar@rescen.si

Odkritje in restavriranje poslikav Michaela Rainwoldta v cerkvi sv. Vida v Preserju (EŠD: 2177)

Sondiranja, opravljena v letih 2005/06 v kupoli cerkve sv. Vida v Preserju so pokazala, da se pod poslikavo Mateja Trpina iz leta 1910 skriva kvalitetna baročna poslikava slikarja Michaela Rainwoldta iz leta 1712. Kvaliteta in sorazmerno dobra ohranjenost baročne poslikave sta bili povod za obsežen konservatorsko – restavratorski poseg, s katerim je v juliju 2008 pričela ekipa restavratorjev Restavratorskega centra. Trajal je osem mesecev, od julija 2008 do marca 2009, vanj je bilo stalno vključenih od deset do petnajst restavratorjev. Baročno poslikavo, ki je bila pred sto leti prebeljena in preslikana, je bilo potrebno v celoti odkriti izpod kasnejših preslikav (figuralni deli preslikav so bili sneti in shranjeni), sledilo je utrjevanje barvnih plasti, kemično odstranjevanje nečistoč, plesni in porumenelih kazeinskih premazov ter kitanje poškodb v ometu. Sanirati je bilo potrebno večkrat predelana in od potresa uničena profilirana rebra z vmesnimi polji, ki so bila po konzervaciji in rekonstrukciji manjkajočih delov prebeljena v originalnem barvnem tonu. Poslikava je bila ob zaključku retuširana, manjši manjkajoči deli rekonstruirani.

Odkritje in restavriranje obsežnih Rainwoldtovih poslikav je za naš umetnostni prostor izjemen dogodek, ki bo z nadaljnimi raziskavami dal nov vpogled v slovensko baročno ustvarjalnost, hkrati pa bo tudi na novo ovrednotil delo baročnega slikarja Michaela Rainwoldta.

Klančar Kavčič Anita

*Sodelavci: Andreja Jamšek, Urška Nagode, Ajda Mladenovič,
Angel Oblak, Klemen Kavčič, Uroš Weinberger, Mojca Zver,
Mateja Korbar, Anja Urbanc, Mojca Lorber, Saša Snoj, Edvin
Dobrilovič, Špela Kušar, Andreja Verderber, Noemi Krese,
Barbara Košir*

Narodna in univerzitetna knjižnica

Kojc Meta

Narodna in univerzitetna knjižnica

Turjaška 1

1000 Ljubljana, Slovenija

Tel.: 01 58 61 365

Fax : 01 58 61 311

e-mail: meta.kojc@nuk.uni-lj.si

Konserviranje-restavriranje rokopisne zapuščine Jerneja Kopitarja

Slavist, jezikoslovec in publicist Jernej Kopitar je v svojem življenju zbral in ustvaril bogato zbirko del, ki niso pomembna samo za Slovence, ampak so znana in cenjena tudi v širšem evropskem prostoru. V Rokopisnem oddelku Narodne in univerzitetne knjižnice hranimo zapuščino 13 map z več kot 750 listi njegovih osebnih dokumentov, korespondence, uradnih spisov ter slovničnih, etimoloških, jezikoslovnih in literarnozgodovinskih študij.

Pisna osnova večine dokumentov je ročno izdelan papir, njegova kakovost pa se od dokumenta do dokumenta močno razlikuje. Gradivo je zaradi hranjenja v materialih slabe kakovosti in neprimerne rokovanja utrpelo vrsto poškodb. Poškodbe so nastale tudi zaradi delovanja železo-taninskega črnila.

Na podlagi rezultatov pregleda stanja in preiskav na gradivu smo določili konservatorsko-restavratorske postopke. Dokumente smo suho očistili in ročno zakrpal raztrganine. Gradivo, močno poškodovano zaradi delovanja železo-taninskega črnila, smo digitalizirali in stabilizirali.

Po končanih konservatorsko-restavratorskih postopkih smo vsak dokument vstavili v srajčko, izdelano iz brez kislinkega papirja. Za boljšo mehansko zaščito smo posamezne sklope zaščitili še z mapo iz arhivskega kartona. Tako zaščiteno gradivo smo vstavili v po meri izdelane zaščitne škatle iz arhivskih materialov.

Kojc Meta
Soavtorica: Andreja Kozjek

Latinović Slađana

Arheološki muzej u Zagrebu

Zrinjevac 19

10 000 Zagreb, Hrvatska

Tel.: 00385 1 48 000 7

e-mail: slatinovic@amz.hr

Restavriranje jantarja

Sestavni del fundusa prazgodovinske zbirke Arheološkega muzeja v Zagrebu so tudi razni predmeti narejeni iz jantarja, ki pripadajo japonski kulturni skupini. Zaradi razstavljanja v stalni muzejski zbirki, smo morali na izbranih predmetih izvesti konservatorske in restavratorske postopke. Predhodne raziskave so potrdile, da so vsi predmeti pokriti s plastjo prahu in umazanije, medtem ko je površinski sloj poškodovan zaradi procesa oksidacije, zaradi katerega so predmeti izgubili prozornost. Na nekaterih predmetih so vidni sledovi starejših restavratorskih postopkov, predvsem lepljenja z neustreznimi lepili.

Postopek konserviranja in restavriranja so sestavljale naslednje faze:

1. čiščenje z white spiritom
2. lepljenje z dvokomponentnim epoksidnim lepilom Araldit 2020
3. impregnacija s Canada balsamom

Po končanih postopkih smo del jantarja razstavili na stalni razstavi zgodovinske zbirke Arheološkega muzeja v Zagrebu, del pa smo shranili v depo.

Latinović Slađana

ZVKDS, Restavratorski center

Mag. Lesar Kikelj Martina

Konservatorica – restavratorka

ZVKDS, Restavratorski center

Poljanska 40, 1000 Ljubljana, Slovenija

Tel.: 01 23 43 126

GSM: 041 959 039

e.mail: martina.kikelj@rescen.si

Metodologija utrjevanja stenskih poslikav z nanodelci kalcijevega hidroksida

Študije o uporabi koloidnih delcev kalcijevega hidroksida za utrjevanje stenskih poslikav ter o nanostrukturalnih sistemih znanstveniki in praktiki na področju restavradorstva razvijajo že vrsto let. Na seminarju, ki je potekal v prostorih Restavratorskega centra leta 2007, je bila prvič v Slovenji predstavljena metodologija utrjevanja stenskih poslikav z nanodelci kalcijevega hidroksida s strani g. Luigi Deia, prof. kemije in fizike na kemičnem oddelku in CSGI na Univerzi v Firencah. Osredotočil se je na preučevanje dizperzije kalcijevega hidroksida v alifatičnih alkoholih s kratko hidrofobično verigo in z nanodelci kalcijevega hidroksida. Cilj raziskav je izboljšati kinetično stabilnost in omogočiti boljšo penetracijo v omet ter najmanjše pore barvnega sloja brez pojava beljenja na površini. Praktično je bila nanotehnologija pri nas preizkušena na Langusovih stenskih poslikavah v frančiškanski cerkvi. Najboljši utrjevalec za stenske poslikave glede kemične-fizikalne kompatibilnosti je nedvomno kalcijev hidroksid. Izbrana tehnologija se je izkazala za optimalno. Kljub vsemu pa na naravoslovnem oddelku Restavratorskega centra potekajo še dodatni poskusi, kako omejiti velik vnos podpornih sredstev (alifatični alkohol s kratko hidrofobično verigo) in hkrati povečati vnos nanodelcev v omet in barvno plast, ne da bi barvna površina spremenila svoj prvotni izgled.

mag. Lesar Kikelj Martina
Sodelavka: Marta Bensa

Mag. Madžarac Nada

Moderna galerija Ljubljana

Tomšičeva 14

1000 Ljubljana, Slovenija

Tel.: 01 24 16 836

Fax : 01 25 14 120

e-mail: nada.madzarac@mg-lj.si

POZOR! Selitev na začasno lokacijo! Zaščita umetnin v izrednih okoliščinah!

Ko so dolgoletne želje o prenovi Moderne galerije postale resničnost, smo se soočili s problemi preselitve zbirk na začasno lokacijo v kompleks bivše Tobačne tovarne. Selitev smo načrtovali v treh glavnih fazah:

1. priprava, zaščita in embaliranje umetnin
2. zagotovitev in nadzor ustreznega transporta v oteženih zimskih razmerah
3. priprava optimalnih pogojev na začasni lokaciji

Kljub skrbno načrtovani organizaciji selitve umetnin (pregled, popis, zaščita, embaliranje za transport in začasno hranjenje) smo pogosto naleteli na nepredvidene težave. Da bi se izognili morebitnim poškodbam, ki bi jih lahko povzročili premikanje, prevoz in dolgotrajnejša izpostavljenost nepredvidljivim klimatskim razmeram v improviziranem depoju, smo bili večkrat prisiljeni naglo ukrepati.

Dejstvo, da bodo umetnine ostale v embalaži na začasni lokaciji dalj časa, morda leto ali več, predstavlja velik riziko. Ker nam izredne razmere ne omogočajo sprotnega pregledovanja embaliranega gradiva in morebitnega nujnega ukrepanja, lahko po ponovni preselitvi v urejene depoje kljub vsem preventivnim ukrepom pričakujemo poškodbe. Upamo le, da bodo po vseh sodobnih standardih prenovljeni depoji po povratku umetninam zagotavljali prijazno in ustrezno okolje, strokovnjakom pa olajšali delo, nadzor in študij gradiva.

mag. Madžarac Nada

ALUO, Univerza v Ljubljani

Doc. Makuc Semion Miladi

Akademsko kiparka

ALUO, Univerza v Ljubljani

Erjavčeva 23

1000 Ljubljana, Slovenija

GSM: 041 478 420

e-mail: miladi.makuc-semion@guest.arnes.si

Leseni polikromirani kipi z začetka 20. stoletja – konserviranje in restavriranje barvnih plasti

Površina štirih kipov z začetka 20. stoletja je na začetku zelo malo obetala – poslikava v oljni tehniki, nanesena na izjemno tanko plast klejno-kredne osnove, je po celi površini kipov močno odstopala, poleg tega pa je bila prekrita z debelo plastjo umazanije. Dobra petina polikromacije pa je že odpadla. Zato bi vsako čiščenje pomenilo novo izgubo barvne plasti. V takih primerih je treba plasti najprej prilepiti - utrditi, kar smo izvedli z ribjim klejem s pomočjo japonskega papirja. Nato je vzporedno z odstranjevanjem papirja sledilo odstranjevanje umazanije. Pokazala se je oljna poslikava živih barv s pozlačenimi vzorčastimi bordurami na oblekah. Na enem od kipov smo poskusno dopolnili osnovo, kar je bilo zaradi zelo tankih nanosov precej oteženo. Nato smo s tempera barvami dopolnili – retuširali barvno plast. Končni varovalni nanos laka je poživil izvirne barve in retuše ter dal kipu primeren sijaj.

doc. Makuc Semion Miladi

Soavtorji: Marina Anžič, Ana Bremšak,
Anamarija Dimovska, Urška Grošelj, Tadeja Kajzar, Mojca Lorber*,
Albina Petrič, Aleš Vene
4. letnik restavratorstva (2007/08*, 2008/09)*

Doc. Makuc Semion Miladi

Akademska kiparka

ALUO, Univerza v Ljubljani

Erjavčeva 23

1000 Ljubljana, Slovenija

GSM: 041 478 420

e-mail: miladi.makuc-semion@guest.arnes.si

Leseni polikromirani kipi z začetka 20. stoletja – strukturni problemi nosilca

Štirje leseni polikromirani kipi, ki so se do posega nahajali v depozu ALUO, so kazali velike poškodbe nosilca. Izdelani so bili iz različno debelih lesenih plohov, med seboj spojenih s klejnim lepilom in na nekaterih mestih pribiti z žičniki. Leseni kosi so se razsušili in ukrivili vsak v svojo smer, žičniki so zarjaveli, klejno lepilo je sčasoma popustilo, na nekaj mestih se je pojavila tudi plesen. Kipi so dobesedno razpadali na kose, nekateri deli, ki so se odlepili, so se v preteklosti celo izgubili. Zato je bilo nujno strukturno utrjevanje nosilca. Najprej smo kipe razstavili in očistili stične površine – odstranili smo ostanke kleja in les dezinficirali z etanolom. Sestavne dele smo ponovno zlepili ter dodatno utrdili z lesenimi mozniki. Ker so se sestavni deli v različnih smereh različno skrčili in skrivili, kipov ni bilo več mogoče natančno sestaviti – ostale so reže in nivojske razlike, ki jih je mogoče zapolniti z vstavki iz lesa ali s primernim kitom. Enemu kipu smo zaradi stabilnosti izdelali dodaten lesen podstavek.

doc. Makuc Semion Miladi

Soavtorji: Marina Anžič, Ana Bremšak,
Anamarija Dimovska, Urška Grošelj, Tadeja Kajzar, Mojca Lorber*,
Albina Petrič, Aleš Vene
4. letnik restavracije (2007/08*, 2008/09)*

Narodna in univerzitetna knjižnica

Dr. Malešič Jasna

Narodna in univerzitetna knjižnica

Turjaška 1

1000 Ljubljana, Slovenija

Tel.: 01 58 61 362

Fax : 01 58 61 311

e-mail: jasna.malesic@nuk.uni-lj.si

Zaščita najstarejšega fotografskega gradiva v Narodni in univerzitetni knjižnici

V Narodni in univerzitetni knjižnici hranimo nekaj primerkov gradiva iz zgodnjega obdobja razvoja fotografije. Dagerotipije, ambrotipije in ferotipije so unikatni primerki fotografij, izdelani v najstarejših fotografskih tehnikah, ki jih ni bilo mogoče razmnoževati.

Posebej dragocene so dagerotipije, ki so jih pričeli izdelovati v tridesetih letih 19. stoletja, ambrotipije in ferotipije pa so njihove mlajše in cenovno dostopnejše različice. Zaradi njihove občutljive površine so jih pogosto hranili v šatuljah, pod zaščitnim steklom.

Ambrotipija, dve dagerotipiji in tri ferotipije iz NUK so po letih neprimerne hrambe brez izvirne zaščite utrpeli značilne mehanske in kemijske poškodbe tovrstnega gradiva, ki se pri dagerotipijah kažejo kot korozija površine, pri ambrotipijah kot pokanje in luščenje kolodijске emulzije ter pri ferotipijah kot odrgnine, rjavenje in deformacije nosilca.

Za primerke, ki jih hranimo, najbolje poskrbimo s preventivnimi ukrepi, zato smo za gradivo izdelali zaščitno opremo, ki ga varuje pred nadaljnjimi mehanskimi poškodbami, svetlobo, nečistočami v zraku in hitrimi spremembami vlage in temperature ter predstavili v ugodne klimatske pogoje hrambe.

dr. Malešič Jasna

Soavtor: Štolfa Andrej

Marolt Marija

Konservatorica - restavratorka

Zlatarstvo - pasarstvo - restavriranje umetnin

Matej Marolt s.p.

Tomšičeva 26, 4000 Kranj, Slovenija

Tel.: 04 20 24 543

e-mail: minca_marolt@yahoo.com

Konservatorsko - restavratorski postopki na slikah in okrasnih okvirjih Križevega pota iz ž. c. sv. Ožbolta, Jezersko

Križev pot se nahaja v župni cerkvi sv. Ožbolta na Jezerskem. Slike so bile narejene v Layerjevi delavnici in so delo F. Wissiak-a, okrasni okvirji pa so delo J. Giontini-a (podpis ni jasno berljiv). Okrasni okvirji in slike so bili narejeni istočasno in so datirani z letnico 1855.

Slike so po dvajsetih letih nastanka dobile nove baročne okrasne okvirje. Prvotne okvirje pa so pospravili na podstrešje zvonika v cerkvi, kjer so bili shranjeni vse do leta 2007.

Po predlogu ZVKDS Kranj se je okrasne okvirje in nato še slike konserviralo - restavriralalo, ter jih ponovno združilo v prvotno podobo.

Konservatorsko - restavratorski poseg na slikah in okrasnih okvirjih je temeljil na metodologiji dela z ohranjanjem originalne barvne plasti kolikor je bilo možno, z osredotočanjem na lokalnih rešitvah in minimalnem vnosu materialov v izvirnik.

Marolt Marija

Sodelavka: Nina Dorič

Matijević Jurica

Umjetnička akademija Sveučilišta u Splitu

Odsjek za konzervaciju-restauraciju

Ulica Fausta Vrančića 17

21000 Split, Hrvatska

Tel.: 00385 21 466 686, Fax: 00385 21 466 686

GSM: 00385 98 464 347

e-mail: jurica.matijevic@st.t-com.hr

Konservatorsko-restavratorski postopki na ikoni s podobo Marije z detetom iz 16. ali 17. stoletja

Ikona na lesu s podobo Marije z detetom je delo neznanega mojstra kretske-beneške šole iz 16. ali 17. stoletja. Slika je narejena v tehniki tempere in jo hrani Mestni muzej Korčule. Bila je v zelo slabem stanju: les je bil razjeden od lesnih črvov in na velikem delu površine je manjkala poslikava. Bila je v celoti preslikana in pokrita z debelo plastjo umazanije. Med postopki so se restavratorji srečali s problemom krivljenja lesenega nosilca in (šotorastega) dviganja barvne plasti.

Konservatorski-restavratorski postopek na umetnini je bil diplomsko delo študentke Ivke Lipanović, izpeljan pod mentorstvom Jurice Matijevića na Oddelku za konserviranje-restavriranje Akademije za Likovno umetnost v Splitu. Nosilec je bil izravnán v klimatski komori. Barvni sloj je bil večkrat podlepljen. Odstranjevanje preslikav je potekalo mehansko pod mikroskopom. Potemneli originalni lak je bil odstranjen s pomočjo topil. Razpoke in manjše poškodbe lesenega nosilca so bile zapolnjene s kitom, medtem ko so bile večje dopolnitve narejene z lesom balse. Rekonstruirane površine so bile retuširane. Leseni nosilec je bil z zadnje strani lokalno utrjen. Znotraj poškodovane barvne plasti je bila nanesena preparacija in narejena retuša. Na koncu je bila slika polakirana. Za potrebe hranjenja in razstavljanja je bila za dodatno zaščito izdelana posebna škatla.

Matijević Jurica

Soavtorice: Sagita Mirjam Sunara, Katarina Hraste,

Ivka Lipanović

Mag. Milić Ljubiša

Konservatorsko-restavratorski sodelavec

ZVKDS, Restavratorski center

Poljanska 40

1000 Ljubljana, Slovenija

Tel.: 01 23 43 126, GSM: 031 565 643

e-mail: ljubisa.milic@rescen.si

Ljubljanski grad, okrogli stolp, restavriranje sgrafitov

Akademski slikar Marij Pregelj in arhitekt Boris Kobe sta na skoraj treh metrih višine v obliki pasu čez celotno notranje ostenje ljubljanskega grajskega stolpa naslikala različne figuralne upodobitve. Originalni ometi (110 m²) so nanizani v treh plasteh in poslikani s tremi barvnimi toni (oksid zelena, oksid rdeča in naravni (temni) oker).

Zaradi tehnologije nanašanja ometa, smo morali globlje poškodbe dvoplastno zakitati. Vse manjkajoče predele originalnega ometa (prva ali najnižja plast) smo nadomestili z novimi, jih spraskali do primerne enakomerne zrnatosti, izoblikovali in zgladili stike z originalom. To delo je bilo zamudno, še zlasti na večjih in globoko poškodovanih površinah, saj se je originalni omet krušil in odpadal, tako da smo ga morali najprej utrditi in šele nato je sledil postopek kitanja.

mag. Milić Ljubiša

*Sodelavci: D. Jesih, I. Kazezič, S. Hostnik, M. Rebec in
G. Butina, T. Kralj, R. Potočnik, T. Dolenc, M. Kovačič, Š. Klarič in
J. Erič.*

Doc. Močnik Ramovš Lucija

ALUO, Univerza v Ljubljani

Erjavčeva 23

1000 Ljubljana, Slovenija

Tel.: 01 25 12 726

Fax: 01 25 19 071

e-mail: lucija.mocnik@guest.arnes.si

Odstranjevanje nečistoč na primeru slik križevega pota iz cerkev sv. Jurija v Desklah

Na površini slik se velikokrat nahaja površinska umazanija različnega izvora, ki je bolj ali manj vezana s spodnjo plastjo. Praksa odstranjevanja površinske umazanije se danes močno razlikuje od metodologije odstranjevanja v preteklosti. Z uporabo vode oziroma ustreznih vodnih raztopin (puferne raztopine, tenzidne raztopine, kelatne raztopine...) je mogoče površinsko umazanijo odstranjevati nadzorovano in optimalno. V primeru lakirane barvne plasti, je selektivno odstranjevanje zaradi različne polarnosti zaščitnega laka in površinske umazanije ter samega nadzora dela, toliko bolj smiselno. Metodologijo odstranjevanja smo testirali na slikah križevega pota iz cerkve sv. Jurija v Desklah. Slike so naslikane v oljni tehniki in lakirane. Površino prekriva plast površinskih nečistoč, ki se na nekaterih mestih nahaja tudi pod plastjo zaščitnega laka.

Testirali smo različna sredstva za čiščenje na osnovi vode in na podlagi tega izbrali najustreznejšo metodo za odstranjevanje površinskih nečistoč z lakirane površine.

doc. Močnik Ramovš Lucija

Soavtorji: 3. letnik restavratorstva

Motnikar Ana

Slovenski etnografski muzej

Metelkova 2

1000 Ljubljana, Slovenija

Tel.: 01 30 08 700

Fax: 01 30 08 736

e-mail: ana.motnikar@etno-muzej.si

Zbirka klekljanih čipk v Slovenskem etnografskem muzeju

V tekstilni zbirki SEM hranimo prek 2100 kosov samostojnih čipk (vzorcev, vzorčnikov, trakov itd.). Poleg teh so čipke tudi precej pogost okrasni element oblačil in hišnega tekstila.

Tehnike ročne izdelave čipk so lahko različne (šivane, klekljane, vozlane, mrežene, kvačkane, pletene ...), v sezoni 2008/2009 smo se lotili urejevanja klekljanih čipk.

Čeprav je ta del zbirke zelo številčen (nad 1500 predmetov), pa je restavratorska problematika razmeroma ozka (precej drugačni problemi se kažejo npr. pri čipkah, ki so sestavni deli oblačil...).

Skoraj na vseh čipkah so bile inventarne številke napisane na samolepilni trak (obliž ali selotejp), ki je z leti postal krhek in je za seboj pustil madež. Te trakove smo odstranili z organskimi topili, nove številke pa prišli. Nekatere čipke so bile v preteklosti nalepljene v vzorčno knjigo firme Lapajne iz Idrije in so se jih še vedno držali ostanki papirja in lepila. Po različnih poskusih smo ugotovili, da je zanje najboljša rešitev pranje z blago raztopino anionaktivnega sredstva. Včasih smo se lotili tudi posameznih madežev, največkrat rjastih. Najzamudnejši del pranja čipk je sušenje, saj moramo skrbeti za to, da čipke ne spremenijo svoje oblike, strukture in dimenzij.

Novi depojski prostori s prilagojeno opremo omogočajo, da bodo ploske čipke, vezenine in podobno lahko pregledno zložene na izvlečne police, katerih nereaktivna polietilenska podlaga je prevlečena z oprano, nebeljeno bombažno tkanino.

Motnikar Ana,

Soavtorica: Jožica Mandelj Novak

Sodelavki: Vilma Kavšček, Majda Rodica

Pokrajinski muzej Maribor

Nedok Bojan

Pokrajinski muzej Maribor

Grajska ulica 2

2000 Maribor

Slovenija

Tel.: 02 22 83 563

Fax.: 02 25 27 777

Lekarniška klop s predali

Klop sestavljena iz spodnjega dela s predali in zgornjega dela tapeciranega z rdeče rjavim skajem je izdelana iz smrekovega lesa. Površina je flodrana. Skaj, ki je zelo krhek in raztrgan, je očiščen z white špiritom in delno tudi z etanolom. Dolga razpoka na sedežnem delu je podložena z lanenim platnom in zlepljena z neostikom. Okrasni žebliji so čiščeni z žično ščetko, razmaščeni z nitrorazredčilom, zaščiteni z Incralakom in voskani. Manjkajoči okrasni žebliji so odliti iz poliestra, pobarvani z bronco in patinirani. Večje udarnine in razpoke na lesenem delu so kitane z akrilnim kitom, manjkajoči del naslova je dodelan z Aralditom. Flodrane površine so očiščene z alkoholom, notranjost predalov pa z blago raztopino amonijaka. Poškodovani floder je doslikan s špiritnim lužilom in fiksiran s šelakom, ker je tudi cela površina obdelana s šelakom. Predal desno spodaj je flodran v celoti na novo. Izdelana sta tudi dva nova ročaja za predale. Vijaki porcelanastih ročajev so očiščeni z žično ščetko, razmaščeni, lakirani z Bedacrylom 122x in voskani. Na hrbet naslona je pripeto novo platno rdeče barve, kot je bilo prvotno.

Nedok Bojan

Obid Martina

Konservatorka-restavratorka

Zlatarna Zlato runo

Rimska 6, 1000 Ljubljana, Slovenija

Tel.: 01 426 34 02

www.zlatoruno.com

e-mail: m@martinaobid.com

Rekonstrukcija košarice augsburgškega keliha

Cerkvica na Notranjskem ima kelih augsburgške delavnice. Vaška legenda pravi, da je bil dar plemiške družine. Z izredno skrbnostjo in znanjem izdelani kelih je mojstrovina Johanna Schefflerja, ki je v prvi četrtini osemnajstega stoletja delal za aristokratske naročnike.

Noga keliha je pokrita s tremi medaljoni, z operutničnimi angelskimi glavicami in masivnim akantom. V medaljonih so upodobljeni simboli Kristusovega trpljenja. Na predrti srebrni košarici se okrasni motivi z noge ponovijo.

Skoraj dvesto štirideset let je kelih rabil svojemu namenu, bil je pravilno vzdrževan in pred kratkim restavriran. Zaradi kraje in vandalizma sta od keliha ostala le noga in nodus, kupa s košarico pa je izgubljena in ohranjena le na fotografijah.

Hoteli smo rekonstruirati kupo in košarico. A ker sta bili delo vrhunskega srebrokovaškega mojstra, je bilo pomembno vprašanje, s katerimi tehnikami to narediti; kako posneti mojstrski odtis, udarce njegovega cizelnega kladiva, njegovo modelacijo angelskih obrazov in kril.

Obid Martina

ZVKDS, Restavratorski center

Padovnik Andreja

Konservatorka - restavratorka
ZVKDS, Restavratorski center

Poljanska cesta 40

1000 Ljubljana, Slovenija

Tel.: 01 23 43 114

e-mail: andreja.padovnik@rescen.si

Polihromirana in strukturirana fasada

Fasada je zunanja, navadno čelna, arhitektonsko poudarjena stran stavbe, pročelja. Predstavljam dva tipa obdelave površine na fasadi; polihromirano – Hribarjeva hiši (arhitekt Maks Fabiani) ter strukturiran dekorativni omet – Šubičeva gimnazija (arhitekt Jože Plečnik). Na fasadah je bilo opravljeno sondiranje in odvzeli so se vzorci za analize v laboratoriju. Rezultati preiskav so pokazali, da je bila fasada na Hribarjevi hiši barvno členjena. In sicer ostenje in rustika sta bili temnejše barve od venčnih zidcev. Poleg osnovne barvne členitve so na strešnem vencu, venčnih zidcih in prekladi nad vrati, nekatere stranice profilov pobarvane z rdečo ali zeleno barvo. Levje glave nad okni in jajčevnik na strešnem vencu pa so bili prvotno pozlačeni. Prav nasprotni pa so bili rezultati na fasadi Šubičeve gimnazije. Fasada prvotno ni bila barvana, ampak je bila kar barve dekorativnih ometov. Različni deli fasade so bili iz različnih ometov, kar je določalo njihovo barvo – odvisno od uporabljenega veziva in agregata. Poleg barve je bila za izgled prvotne fasade bistvena tudi površinska obdelava dekorativnega ometa - struktura.

Padovnik Andreja
Sodelavec: Ivo Nemeč

Mag. Pflaum Miran

Narodni muzej Slovenije

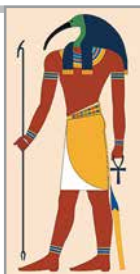
Prešernova 20

1000 Ljubljana

Slovenija

Tel.: 041 933 959

e-mail: miran.pflaum@nms.si

Mumija ibisa v Narodnem muzeju Slovenije

Egiptološka zbirka sodi med najstarejše zbirke Narodnega muzeja Slovenije, saj je kar nekaj njenih predmetov v muzej prišlo že v prvi polovici 19. stoletja. Kljub temu ti predmeti vse do danes večinoma niso bili (ustrezno) raziskani niti s kulturno zgodovinskega (izvor, darovalci, čas prihoda v muzej...) niti z egiptološkega vidika (opredelitev, datacija, prvotni kontekst...). Z redkimi izjemami tudi niso bili konservatorsko-restavratorsko pregledani ali obdelani.

V letošnjem letu smo začeli z obravnavo mumije ibisa, shranjene na podstavku v steklenem zvonu. Tako je bila nekoč verjetno razstavljena, zdaj pa enako že dolga leta pozabljena leži v depoju. Mumija sama je delno poškodovana in zelo krhka, vendar v relativno stabilnem stanju. Zaradi tega smo se zaenkrat odločili le za preventivno konservacijo, to je za nadaljne hranjenje v primernih klimatskih pogojih, brez dodatnih posegov v mumijo. Da pa bi bolje razumeli njeno stanje in naravo poškodb, izvajamo nekatere naravoslovne, kulturno zgodovinske in egiptološke raziskave. Raziskave še niso končane, so pa že dosednji izsledki postregli s celo vrsto novih podatkov, tako o notranjosti mumije (CT skeniranje), kot o darovalcu, okoliščinah prihoda v muzej, času in kraju nastanka, možnih vzrokih za poškodbe in drugo.

mag. Pflaum Miran

Pokrajinski muzej Maribor

Porekar Kacafura Irena

Pokrajinski muzej Maribor

Grajska ulica 2

2000 Maribor, Slovenija

Tel.: 02 22 83 551

e-mail:

irena.p.kacafura@pmuzej-mb.si

Restavriranje kamnitih sklepnikov s cehovskim znakom sodarjev

Na stalno razstavo Pokrajinskega muzeja Maribor Med bliščem in bedo srednjega veka, ki smo jo odprli marca letos, smo umestili tudi tri kamnite srednjeveške sklepnike s portalov meščanskih hiš, ki so bili vzdani na notranjem dvorišču gradu (muzeja). Vsi sklepniki so okrašeni s cehovskim znakom sodarjev, močno razvite obrti tistega časa v Mariboru.

Lica sklepnikov so bila prepredena z viticami trte, ki je preraščala steno, v katero so bili sklepniki vzdani. Vidne so bile tudi izdatne obloge črnih skorij. Po izzidavi, ki smo jo restavratorji opravili sami, je bilo na vseh stranicah opaziti tudi precej ostankov malte, eden od sklepnikov pa je bil očitno že pred vzdavo s hrbtni strani odbit.

Površina sklepnikov je bila mehansko (skalpeli, mikro dleta, mokra in suha ultrazvočna kladivca) in kemijsko čiščena (lokalni nanosi) ter nato utrjena (krušenje kamna, razpoke). Največ težav mi je povzročalo odstranjevanje ostankov rastlinskih prirastkov trte, ki so se zajedali globoko v peščenjak, hkrati pa še obarvali okoliški kamen. Med konservatorsko-restavratorskimi postopki sem ugotovila, da je bil klesan napis na enem od sklepnikov pozlačen, vendar zaradi močne poškodovanosti napisa in majhnega deleža ohranjenosti pozlate (nekaj mm²) le te ni bilo moč rekonstruirati.

Porekar Kacafura Irena

Potočnik Irena

ZVKDS, Restavratorski center

Poljanska 40

1000 Ljubljana

Slovenija

Tel.: 01 23 43 125

e-mail: irena.potocnik@rescen.si

Ljubljana – Plečnikova hiša, konservatorsko restavratorski projekt

Kompleks Plečnikove hiše je vzdrževan in lahko deluje brez večjih posegov še naprej, pri natančnem pregledu pa smo odkrili in potrdili potrebo po nekaterih posegih. Mednje sodijo sanacija streh z dimniki in frčadami, sanacija vlage in ureditev odvajanja meteornih voda. Medetažne konstrukcije ne kažejo poškodb. Tlaka v veži in zimskem vrtu iz konstrukcijskega stališča nista problematična, obstoječi temelji prav tako ne kažejo poškodb. Potrebni posegi morajo biti omejeni in brez vpliva na zdravo konstrukcijo in omete.

Večino stavbnega pohištva je mogoče obnoviti in mu ohraniti izvorno funkcijo. Elementi iz kamna in opeke potrebujejo čiščenje, na prostem pa tudi zaščito. Ograje, umivalnika, elementi v kopalnici... so iz kovine. Vse je potrebno očistiti, prebarvati in zaščititi. Rastlinje smo obravnavali kot del stavbe in del vrta.

Svoja zgodba je inventar hiše. Bogata profana zbirka, ki z objektom tvori neločljivo zgodovinsko celoto, pri nas ni pogosta. V projektu smo zajeli leseno opremo, muzejske predmete, papir in tekstilne zavese. Obravnavani so tudi s stališča varnosti, primerne osvetlitve in ustreznih klimatskih pogojev.

Pri obravnavi tako različnih vsebin so pri nastajanju projekta za obnovo nepremične kulturne dediščine sodelovali strokovnjaki za različna področja ter po principu stanje, potrebni konservatorsko restavratorski posegi, vzdrževanje po posegih in ocena stroškov zaobjeli kompleks in vrt ob njem do detajla.

Potočnik Irena

Pristov Tjaša

Konservatorka-restavratorka

ZVKDS, Restavratorski center

Poljanska 40

1000 Ljubljana, Slovenija

Tel.: 01 23 43 100, Fax : 01 23 43 176

e-mail: tjasa.pristov@rescen.si

Konservatorsko – restavratorski postopki na stenskih poslikavah v SNG Opera in balet v Ljubljani v letu 2008

V aprilu 2008 smo začeli s konservatorsko-restavratorskimi posegi v notranjih prostorih stavbe SNG Opera in balet v Ljubljani. Predhodne raziskave objekta so pokazale potrebo po podrobnejšem sondiranju prisotnih stenskih poslikav na hodnikih in stopniščih, v prostorih kadilnice ter v preddverju. Vse stene in stropovi so bili večkrat prekriti z različnimi premazi in opleski.

Na hodnikih in stopniščih je bilo narejenih veliko manjših sond, s katerimi smo raziskali obseg, lokacijo in ohranjenost poslikav, izvedenih s šablono. Kljub izredno slabi ohranjenosti prvotne poslikave, smo uspeli najti reprezentativne kose treh različnih poslikav, po katerih so bile izdelane risbe, določene mere ter barvna lestvica. S tem smo pridobili ustrezne podatke in dokumentacijo za rekonstrukcijo hodnikov in stopnišča, ki bo prikazala prvotno stanje.

Sočasno z deli na hodnikih so potekala sondiranja na stropu ter stenah v kadilnici in preddverju. Karakteristike kasneje dodanih premazov so zahtevale veliko poizkusov odstranjevanja, med katerimi se je kot najučinkovitejše izkazalo kemično odstranjevanje premazov s topili. Ugotovljena je bila prisotnost poslikav tako v kadilnici kot v preddverju, zato smo v nadaljevanju pričeli v celoti odstranjevati kasnejše premaze.

Pristov Tjaša

Radšel Jasna

Konservatorka-restavratorka

Cesta na grad 13

3000 Celje

Slovenija

Tel.: 03 492 6686

e-mail: jasna.radsel@gmail.com

Restavriranje secco poslikav v Stari grofiji v Celju

Iz arhiva Pokrajinskega muzeja Celje nam je znano, da je bil prvi konservatorsko-restavratorski poseg na stenskih poslikavah narejen v letih 1958 in 1963, ko se je obnavljala Stara grofija. Žal dokumentacija o samem poteku del, izvajalcu in materialih ki so bili uporabljeni ne obstaja.

Dejstvo je, da je bila takrat poslikava odkrita izpod plasti beležev, katerega ostanki so bili še vedno prisotni po celi površini. Površina je bila prašna, s sivo kopreno čez poslikavo. Zaradi odpadanja barvne plasti so bili deli poslikave utrjeni, kar je vidno po porumenelih in neenakomerno svetlečih lisah.

Pred pričetkom del smo vzeli vzorce barvnih plasti in originalnih ometov za analizo, ki so jo naredili na RCRS v Ljubljani.

Radšel Jasna

Hrvatski restauratorski zavod

Ratkajec Pedišić Danijela

Konservatorica-restavratorica

Hrvatski restauratorski zavod

Ilica 44, 10 000 Zagreb, Hrvatska

Tel.: 00385 1 48 86 949, Fax.: 00385 1 28 13 194

GSM: 00385 98 900 22 90

e-mail: drpedisic@h-r-z.hr

Konservatorski in restavratorski posegi na grafiki »Marya Delvard« Tomislava Krizmana

Slikar in grafik Tomislav Krizman je bil začetnik hrvaške umetne obrti in oblikovanja, scenograf in pedagog, eden od ustanoviteljev Društva Medulić in Proljetnega Salona ter pobudnik številnih kulturnih dogodkov na Hrvaškem v zgodnjem 20. stoletju. Na njegov umetniški razvoj je vplivala dunajska anavtgardna umetniška elita, secesija. Udeležil se je skupinskih razstav v Hagenbundu, Jungbundu, Kuenstlerhausu in Sezessionu. Umetniško je ustvarjal na Dunaju med leti 1902 in 1911 in to je bil tudi najpomembnejši čas Krizmanovega umetniškega razvoja. Grafika je bila narejena v tem času – gre za plakat, ki prikazuje priljubljeno kabaretno pevko Maryo Delvard. Konservatorski in restavratorski posegi na grafiki so bili precejšen izziv zaradi velikih dimenzij dela (1260 x 957mm), kakor tudi zaradi dejstva, da je bil celoten tisk poškodovan z raztrganino, ki je potekala vzdolž celotne osrednje osi. Ker je bil tisk razdeljen na polovici, je bil prilepljen na platno, ki ga je bilo tudi potrebno odstraniti. Na več mestih je bila poškodovana originalna tiskana površina in jo je bilo treba zelo natančno retuširati, da bi bila čim bolj podobna originalni površini. Po zaključku posega je bila narejena embalaža za hranjenje, skupaj s posebnim etuijem narejenim iz brez kislinkega kartona, primernim za hranjenja tiskov velikega formata.

Ratkajec Pedišić Danijela

Soavtor: Ivan Ratkajec

Sedelavci: Majda Begić Jarić, Marinko Prlić

Vojaški muzej Slovenske vojske

Ravbar Matjaž

Vojaški muzej Slovenske vojske
Engelsova ul. 15
2000 Maribor
Slovenija
e-mail: matjaz.ravbar@mors.si

Restavracija helikopterja gazela TO-001 Velenje

Za nastajajoče vojaško letalstvo samostojne Slovenije je bil najpomembnejši mejnik prebeg pilota kapetana 1. razreda Jožeta Kalana in letalskega tehnika zastavnika 1. razreda Boga Šuštarja s helikopterjem gazela iz mariborske vojašnice JLA k slovenski TO 28. junija 1991. Helikopter gazela so nato uporabljali za šolanje pilotov in prevoze, od leta 1996 pa je stal kot spomenik na vhodu v letalsko bazo na Brniku. Zaradi posledic vremenskih razmer in dotrajanosti materiala smo ga lani v SV v sedmih mesecih celovito restavrirali. Z uspešno restavracijo smo poustvarili podobo helikopterja, ki ostaja pomemben simbol, dokument časa in dogajanja, povezanega z osamosvajanjem Slovenije.

Junija 2008 smo pregledali helikopter in s pomočjo IPC (Illustrated Parts Catalog) naredili seznam manjkajočih in dotrajanih delov. Najbolj očitni deli za restavracijo so bila soncu izpostavljena stekla in zbledela barva. Restavrirali smo notranje prevleke, sprednja in vratna stekla, ščitnik za zunanji termometer, dvoje stranskih indikatorskih svetilk, repne hidravlične cevke in še nekaj manjših delov. Helikopter smo zaradi avtentičnosti sprva prebarvali v JVL shemo in nato prebarvali v shemo TO - 001 Velenje. Barvni odtenek smo določili na podlagi videoposnetkov in ostankov gazele sestreljene v Rožni dolini.

Z restavriranjem helikopterja smo v Sloveniji postavili visok standard restavriranja in obnove letalnikov.

Ravbar Matjaž
Sodelavec: Rok Filipčič

Pokrajinski muzej Ptuj-Ormož

Mag. Roškar Boštjan

Pokrajinski muzej Ptuj-Ormož

Muzejski trg 1

2250 Ptuj, Slovenija

Tel.: 02 78 79 247

Fax: 02 78 79 245

GSM: 031 236 497

Nočna omarica iz brežiškega muzeja

V letih 2005 - 2006 je bilo v restavratorski delavnici za les Pokrajinskega muzeja Ptuj restavriranih več kosov pohištva iz posavskega muzeja, med njimi tudi nočna omarica s konca 18. stoletja. Omarica, izdelana iz slabega materiala, je tudi po obrtniških merilih 18. stoletja izredno površno mizarsko delo, sicer pa je oblikovno zelo dobro zasnovana in pravilnih proporcij. Površnost izdelave, uporaba slabih materialov in krčenje puhlega smrekovega lesa so povzročili poškodbe, ki so jih še dodatno povečala neustrezna popravila.

Pri restavriranju smo belo opleskano notranjščino kemično očistili do lesa in na hrbtišču našli napis. Sneli smo vse novejšje okovje, pod njim so se pokazali sledovi starega. Novo okovje smo izdelali na osnovi sledov prvotnega okovja in s primerjavo okovja na pohištvu s konca 18. stoletja, ki ga hranimo v našem muzeju. Vse poškodbe, nastale zaradi recentnih zakrp, smo odstranili, črvojedost pod njimi pa utrdili in naredili nove zakrpe, ki smo jih tonsko približali originalu. V želji po ohranitvi avtentičnosti izdelka, smo pustili vse prvotne nemoteče zakrpe in vso plastično patino. Omarica je prvotno verjetno imela voščeno polituro, a ker je bila prebrušena in prepolitirana s šelakom, smo jo tudi mi površinsko obdelali s šelakovo polituro.

Roškar Boštjan

Sodelavca: Vladimir Klinc, Peter Čulibrk

Senica Aleš

Koroški pokrajinski muzej

Glavni trg 24

2380 Slovenj Gradec, Slovenija

GSM: 041-688-462

e-mail: alessnc@yahoo.com

Zgodba grajskega pohištva

Ravenski grad so v 16. stoletju zgradili Hebenstreiti na planoti Ravne in mu dali svoje ime (Streiteben). Od leta 1809 so bili lastniki grofje Thurni, ki so ga po letu 1863 prezidali, mu dali sedanjo neobaročno podobo in zasadili grajski park.

Po koncu druge svetovne vojne, je bil v gradu prvi sedež gimnazije Ravne, od 3. Marca 1949 pa v njej domuje Koroška osrednja knjižnica dr. Franca Sušnika.

Zbirka starega pohištva na gradu je bila delno pripeljana iz Federalnega zbirnega centra, nekaj iz okoliških graščin in vsebuje pohištvene kose različnih tipov in stilov od 17. do 20. stoletja. Nekaj pohištva kot recimo delovna soba dr. Franca Kotnika je bilo podarjenega knjižnici v trajno last.

Po izdelavi našega delovnega elaborata se je obnova in restavriranje opreme iz gradu vršila v dveh fazah. Prva faza v letih 2004 - 2005 in druga faza v letih 2006 - 2008. V obeh fazah se je skupno obnovilo 26 pohištvenih kosov iz različnih stilnih obdobj in pohištvenih tipov. V večini primerov je bilo pohištvo močno poškodovano.

Decembra 2008 smo v sodelovanju obeh inštitucij pripravili razstavo vseh restavriranih kosov z mojo predstavitvijo. Kasneje je bila razstava podprta tudi s pedagoškimi delavnicami in predavanjem.

Senica Aleš

ZVKDS, Restavratorski center

Sitar Mateja Neža

Konservatorica - restavratorka
ZVKDS, Restavratorski center

Poljanska 40

1000 Ljubljana, Slovenija

GSM: 041 673 442

e-mail: mateja.neza.sitar@rescen.si

Raziskava historiata kot nujen »suport« restavradorju

Raziskovanje historiata z umetnostnozgodovinskim ovrednotenjem služi kot osnova za pripravo konservatorskega načrta in spada med obvezne preliminarne raziskave spomenika, na katerem se bo vršila spomeniškovarstvena obnova.

V našem primeru govorimo o specifičnem spomeniškovarstvenem raziskovalnem področju kot eni od faz konservatorsko-restavratorskega projekta. Gre za sistematično raziskovanje historiata pri zahtevnejših projektih obnov Restavratorskega centra, ZVKDS. Glavni namen proučevanja nastanka in starejših posegov na umetninah je pomoč restavradorjem pri odločitvah za korektne posege in pri reševanju problematičnih situacij v praksi (npr. rekonstrukcije), še posebej v primerih, ko ni ohranjenih dovolj uradnih podatkov. Takrat se ob standardnih (restavratorske, naravoslovne, tehnične in mnoge druge) odločimo za dodatne raziskave, med katere spada tudi dodatno sistematično raziskovanje historiata, ki zajema širše področje raziskovanja z različnimi metodami dela. Kot primer so raziskave historiata pri projektih RC, pri obnovi Quagliievih poslikav v ljubljanski stolnici, pri rekonstrukciji stebričkov na kopiji Robbovega vodnjaka, pri obnovi poslikav v kapelah frančiškanske cerkve v Ljubljani, pri obnovi Ksaverijeve kapele v Šentjakovski cerkvi v Ljubljani itd. Pridobljeni in pravilno interpretirani podatki lahko osvetlijo problematiko obstoječega stanja umetnine, pomagajo pri ugotavljanju vzrokov za poškodbe in pri definiranju posledic, ki so jih starejše obnove pustile na umetnini.

Sitar Mateja Neža

Slabe Janja

Narodni muzej Slovenije

Prešernova 20

1000 Ljubljana, Slovenija

Tel.: 01 24 14 454

Fax: 01 24 14 422

e-mail: janja.slabe@nms.si

Model Rudnika živega srebra Idrija

Spomladi 2008 se je Rudnik živega srebra Idrija pripravljaj na praznovanje 500 letnice odkritja bogate cinabaritne rude. Ob tem so nameravali odpreti tudi strokovno geološko zbirko Rudnika živega srebra in kot njen del so želeli obnoviti in razstaviti tudi model rudnika, ki je bil narejen v 60. letih prejšnjega stoletja. Model rudnika predstavlja omara v kateri je nameščenih 57 steklenih plošč 70 x 110 cm, debeline 0,4 cm v plasteh, ki predstavljajo rudniška obzorja. Na steklih so bili narisani rudniški rovi, jaški in tlorisi podzemnih in nadzemnih rudniških objektov.

Odločili so se za zamenjavo dotrajane lesene omare, steklene plošče z risbami pa so želeli ohraniti. Tu je nastala težava, stekla so bila prašna - umazana, barva s katero so bile narejene risbe pa je bila neodporna na vodo in se je na več mestih luščila. Pomoč za rešitev so iskali na Restavratorskem centru ZVKD, ki jih je povezal s Konservatorskim oddelkom NMS.

Skupaj smo poiskali rešitev, očistila sem vse ohranjene steklene plošče, dopolnila tri na robovih poškodovane in rekonstruirala risbe na 4 novih steklenih ploščah na enak način, kot so bile narisane originalne. Na koncu sem retuširala še poškodbe ter utrdila in dopolnila oluščene dele risb.

Model smo sestavili in delo zaključili nekaj dni pred otvoritvijo na dan Sv. Ahacija, 21. junija 2008. Za dobro sodelovanje in pomoč se lepo zahvaljujem g. Urošu Erženu iz Rudnika živega srebra Idrija.

Slabe Janja

Snoj Saša

Absolventka restavratorstva

ALUO, Univerza v Ljubljani

Erjavčeva 23

1000 Ljubljana, Slovenija

GSM: 040 461 081

e-mail: snoj.sasa@gmail.com

Konserviranje in restavriranje vitraja iz zbirke NMS

Plakat opisuje diplomsko delo s naslovom *Konserviranje in restavriranje vitraja iz stalne zbirke Narodnega muzeja Slovenije*, grbovne plošče Eliasa Schläfferja iz Ulma, ki sem ga izdelala pod mentorstvom doc. mag. Tamare Trček Pečak, somentorstvom doc. mag. Mateje Kos ter mentorstvom mag. Gorazda Lemajiča.

Vitraj je sestavljen iz bogato poslikanih stekel in je domnevno nastal v začetku 17. stoletja.

Konserviranje in restavriranje je bilo potrebno zaradi popušenih spajkanih spojev in zato usločenosti vitraja, počeni stekel ter motnje zaznavanja mreže profila, ki se je deformirala s prejšnjimi restavratorskimi posegi. Cilj naloge je bil ohraniti originalne svinčene profile ter stekla zlepiti in dopolniti z epoksidno smolo z uporabo transparentnega kalupa.

Konservatorski in restavratorski postopki, ki sem jih izvedla, so bili: razstavljanje vitraja, čiščenje stekla, lepljenje in dopolnjevanje z epoksidno smolo *Araldite 2020* z uporabo kalupa, čiščenje svinčenih profilov in zaščita, ponovno sestavljanje posameznih elementov v celoto, spajkanje profilov in zaščita, ter retuša dopoljenih delov stekla s kombinacijo hladnih barv za steklo in akrilnih barv.

Vitraj je podrobneje predstavljen ob *Dnevih Nade Sedlar* z vitrino *Restavriranje vitraja Eliasa Schläfferja*, ki je na ogled v prostorih Narodnega muzeja na Metelkovi od 25. 5. – 30. 8. 2009.

Snoj Saša

Soavtorja: doc. mag. Tamara Trček Pečak, mag. Gorazd Lemajič

Mag. Stepančič Lucija

konservatorica – restavratorka

ZVKDS, Restavratorski center

Poljanska cesta 40

1000 Ljubljana, Slovenija

Tel.: 01 23 43 134

e-mail: lucija.stepancic@rescen.si

Kaj se skriva pod preslikavami?

Med čiščenjem potemnelih lakov na Metzingerjevi sliki sv. Frančiška se je pokazalo mnogo posebnosti. Podlaga, vidna med poškodbami, ni bila rdeče barve bolusa, temveč v slonokoščenem odtenku, barvna plast pa je bila tanka, krhka in občutljiva, kar ni značilno za solidno Metzingerjevo tehniko. Poleg tega so se na očiščenih delih pokazali obrisi nenavadnega pentimenta (risbe v rdeči barvi). Pentiment je bil prekrit in ni imel nobene zveze z dokončno kompozicijo. Vse to je dokazovalo, da je bila kompozicija slike med delom močno predelana, preslikave pa nanesene na napol osušeno podlago, kar je tehnološko najslabše, saj močno oslabi zgornjo barvo, jo napravi porozno in oslabi njen oprijem. Zaradi vsega naštetega smo se odločili za rentgensko preiskavo slikovnih plasti. In res, dobili smo veliko več podatkov, kot bi sploh lahko pričakovali. Metzinger je kompozicijo slike med delom popolnoma spremenil, in kar je najbolj čudno, tudi zrcalno obrnil. Zakaj? Na to vprašanje bo morala odgovoriti umetnostnozgodovinska stroka.

So preslikave avtorjeve? Ali so nastale kasneje? Dokaz o pristnosti je kakovost zgornje plasti, tehnološko pa so najbolj zgovorne mikrorazpoke, vidne le na rentgenskem posnetku – tak tip krakelir nastane izključno takrat, ko je zgornja plast slike nanesena na ne dovolj osušeno spodnjo plast. Ugibamo lahko o vsem, le o avtorstvu ne. Ob tem moramo opozoriti še na zabavne podvojitve, ki skupaj s prej zakritimi detajli klasično umetnino spreminjajo v strip – seveda le na posnetkih – umetnina bo namreč prezentirana le v svoji končni podobi.

mag. Stepančič Lucija
Soavtorica: Fister Sonja
Sodelavka: Zoja Bajde

Samostojni podjetnik

Šiles Aleksander

Konservator-restavrador

Samostojni podjetnik

Cesta na grad 13

3000 Celje, Slovenija

tel.: 03 492 6686

e-mail:

aleksander.siles@gmail.com

Rekonstrukcija stropnih štukatur v dvorcu Strmol v Rogatcu

Pri obnovi gradu so obstoječe stropove zamenjali z novimi, tako da bi bili ostanki originalnih štukatur uničeni. Pred rušenjem stropov smo pripravili vso dokumentacijo, potrebno za rekonstrukcijo štukatur.

Prerisali smo ostanke štukatur na folijo in sneli najbolj ohranjene fragmente, katere smo kasneje restavrirali. Restavrirani originali so služili kot vzorčni modeli pri rekonstrukciji.

Na novih betonskih stropovih smo najprej pripravili podlago, nato pa na svežo maso prenesli risbo s folij. Štukaturno maso smo nanašali na še mehko podlago in jih oblikovali po vtisnjeni risbi.

Šiles Aleksander

Škorja Simona

Konservatorka-restavratorka
ZVKDS, Restavratorski center

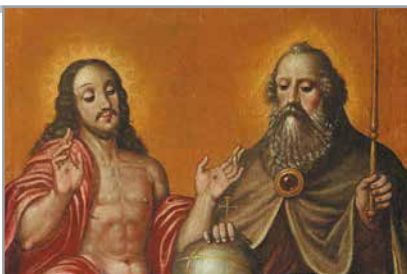
Poljanska 40

1000 Ljubljana, Slovenija

Tel.: 031 386 459

e-mail:

simona.skorja@gmail.com

Skrita slika Mojstra HGG

V tem prispevku predstavljam postopek odstranjevanja preslikav na primeru atiške slike s črnega oltarja iz laške cerkve Sv. Martina. Primer je toliko bolj zanimiv, saj je bilo pod dvema plastema preslikav odkrito delo Mojstra HGG. Tovrstno odkritje novega dela znanega avtorja sicer ni edinstveno v našem okolju, se pa s tovrstnimi presenečenji pogosteje srečujemo na področju stenskih slik. Tematika odstranjevanja preslikav z umetnin je zanimiva zaradi samih postopkov odstranjevanja preslikav, naravoslovnih preiskav ki običajno spremljajo ta postopek, interpretacije rezultatov naravoslovnih preiskav in pa poklicnih etičnih dilem, ki se ob tem pojavljajo. Po odstranitvi preslikav se nam je razkrila avtentično delo kvalitetnega avtorja, ki stilno, časovno in estetsko zaokroža vrh oltarnega nastavka. Umetnostno zgodovinska stroka ima nov podatek, novo delo, ki daje nova izhodišča za obravnavanje Mojstra HGG. Restavratorska izkušnja pa ima novo zgodbo s problematike odstranjevanja preslikav, ki vključuje natančnost pri izvedbi postopka, racionalno uporabo naravoslovnih metod in užitek odkrivanja novega, starega sveta.

Škorja Simona

*Sodelavci: Barbka Gosar Hirci, Zoja Bajde, Petra Bešlagič,
Sonja Fister, Ivo Nemeč*

Muzej in galerije mesta Ljubljana

Mag. Toman Kracina Katarina

Muzej in galerije mesta Ljubljana

Gosposka 15

1000 Ljubljana, Slovenija

Tel.: 01 24 12 552

Fax : 01 24 12 556

e-mail: katarina.toman@mestnimuzej.si

Konserviranje ali restavriranje ter priprava predmetov na razstavljanje

V Mestnem muzeju Ljubljana je osnovna usmeritev konservatorske službe preventivna konservacija; v muzejski zbirki predmetov so predmeti iz različnih materialov in časovnega razpona od prazgodovine do danes. Glede na ta razpon je tudi ohranjenost zelo različna.

Pri veliki večini zbirke se poslužujemo zgolj preventivne zaščite - pozorni smo na mikro klimatske pogoje v depoju ali na razstaviščih, izbiramo embalažo in podporne materiale, ki predmetu dolgoročno ne škodujejo...mnogo pa je tudi predmetov, ki potrebujejo aktivno konserviranje, da preprečimo ali vsaj zaustavimo propadanje (npr. arheološka kovina).

Pri predmetih, ki jih pripravljamo za razstave, je večkrat potrebno tudi restavriranje. Za razstavo Ilirske province smo pripravljali prestol grofa Saurau (okrog leta 1814), ki je bil delno restavriran že leta 1990. Tkanina iz oblazinjene sedežne ploskve in naslonjala je v slabem stanju, odsvetovali smo razstavljanje in se odločili za rekonstrukcijo...

mag. Toman Kracina Katarina

Sodelavke: Maja Banovič, Alenka Drol, Bojana Zavodnik

Doc. mag. Trček Pečak Tamara

ALUO, Univerza v Ljubljani

Erjavčeva 23

1000 Ljubljana, Slovenija

Tel.: 041 478 404

e-mail:

tamara_trcek_pecak@guest.arnes.si

Dileme ob rekonstrukciji močno poškodovane slike

Konservatorji-restavratorji se ob dopolnjevanju manjkajočih delov umetnin nenehno sprašujemo, do kakšne stopnje so posegi še upravičeni. Pri slikah se to vprašanje nanaša predvsem na dopolnjevanje manjkajočih barvnih plasti. Edini upravičeni razlog za kakršen koli poseg, ki ga lahko izvedemo brez pomislekov, je tisti, ki rešuje propadajočo materialno zgradbo umetnine. Kadar je razlog za poseg le estetske narave, pa prihaja do subjektivnih pogledov na izbiro načina reševanja problematike.

Ena takih slik, pri katerih bi stopnja poškodovanosti lahko narekovala le konserviranje in ne dopolnjevanja prevelikih površin manjkajočih delov, je slika neznanega avtorja *Romantična pokrajina*, iz depoja Narodne galerije v Ljubljani. Po odstranitvi neprimernih preslikav se je izkazalo, da so poleg popolnoma odpadlih slikovnih plasti, močno poškodovane zgornje lazurne plasti po celotni površini slike. Nejasnost in težka berljivost ohranjenih fragmentov sta zastavljali vprašanje o upravičenosti rekonstrukcije v začetku neprepoznavnih podob. Poglobljen študij sorodnih motivov na drugih slikah iz istega obdobja in postopno dopolnjevanje sta pripeljala do presenetljivo dobrih rešitev in ponovne prepoznavnosti motiva.

doc. mag. Trček Pečak Tamara
Soavtorica: Kos Jerneja

Mag. Tršar Andlovic Eva

ZVKDS, OE Kranj

Tomšičeva 7

4000 Kranj, Slovenija

Tel.: 04 28 07 311

Fax: 04 28 07 329

e-mail: eva.trsar.andlovic@zvkd.si

Najdene in snete freske iz Petrovčeve hiše v Cerkljah na Gorenjskem

Na Petrovčevi hiši v Cerkljah, Krvavška 1, se je pod ometom 19. stoletja skrivala zanimiva baročna poslikava hiše s šivanimi vogali in poslikavo okoli oken. Poleg tega sta se pod ometom našli delno poškodovani sliki sv. Florjana in motiv Križanja, ki ima napisano letnico 1787. Žal se je lastnica, občina Cerklje, odločila za mlajšo fasado, od baročne fasade pa sneti in obnoviti del šivanih vogalov in obe sliki.

Sliki spadata v skupino »kmečkih fresk«. Nista pravi freski, saj sta namesto na omet slikani na svež apneni belež. Barvna plast se je zelo dobro sprijela z podlago in se ni luščila. Tako imata sliki le mehanske poškodbe, ki jih je napravil človek. To so poškodbe zaradi boljšega oprijema novega ometa, ali zaredi novih arhitekturnih elementov kot sta na novo izdelan vmesni zidec in nova vrata. Zaradi vrat je ohranjen samo zgornji del slike sv. Florjana.

Obe figuralni poslikavi in del šivanih vogalov so se zato sneli in obdelali v delavnici. Sneti deli so nalepljeni na nove nosilce in bodo še v letošnjem letu postavljeni v notranjost stavbe, kjer bodo na ogled javnosti.

mag. Tršar Andlovic Eva
Sodelavec: Marolt Tone

Virag Anita

Narodni muzej Slovenije

Prešernova 20

1000 Ljubljana

Slovenija

GSM: 040 698 709

e-mail: anita.virag@nms.si

Restavriranje kovane balkonske ograje Muzejskega društva Železniki

Zelo zanimiv projekt, ki sem ga v letu 2008 prevzela, je bilo tudi restavriranje kovane balkonske ograje v sodelovanju z ZVKDS Restavratorskim centrom. Kovina je občutljiv material, ki ga uničujejo številni dejavniki, zato zahteva posebno skrb restavratorjev.

Železna balkonska ograja Muzejskega društva Železniki je bila zelo poškodovana. Kovina je bila obdana z zrnato in bulasto korozijo. Kovinsko jedro se je plastilo pod nivo originalne površine, opazne so bile mehanske poškodbe in manjkajoči zaključki. Tudi star premaz se je luščil.

Konservatorsko – restavratorski poseg se je začel s čiščenjem površinske umazanije. Odstranjevanje starih premazov in korozije s peskanjem, razkovičenje, ravnanje, varjenje kjer je bilo to potrebno in ojačitev razrahljane ograje. Rekonstrukcija in izdelava manjkajočih delov iz dekapirane pločevine debeline 1mm s kovanjem. Sledilo je kovičenje. Zaščitita kovine s protikorozijsko zaščitno temeljno barvo ter nanosom zaključne barve. Sledilo je voskanje in ščetkanje s ščetinasto ščetko. Restavratorski poseg sem natančno dokumentirala.

Virag Anita

Sodelavec: Virag Franc

Arhiv republike Slovenije

Dr. Vodopivec Jedert

Arhiv republike Slovenije

Zvezdarska 1

1000 Ljubljana, Slovenija

Tel.: 01 24 14 206

GSM: 051 361 310

e-mail:

jedert.vodopivec@gov.si

Razmere v arhivskih depojih

Z vseslovenskim arhivskim projektom o stanju arhivskih depojev, ki smo ga izpeljali v letih 2007 do 2009, smo po enotni metodologiji pregledali stanje depojev v slovenskih javnih arhivih. Z analizo rezultatov želimo ugotoviti kolikšen je razkorak med predpisi in dejanskim stanjem, kateri so glavni vzroki za obstoječe stanje in koliko lahko stanje izboljšamo sami zaposleni v arhivih ter koliko je situacija odvisna od financerjev oz. nadrejenih.

Pri analizi ugotavljanja nevarnosti in stanja v arhivih je bila izbrana metoda, ki sta jo po osnovnih principih ugotavljanja nevarnosti, priredila, izdelala in testirala, kanadska konservatorja Stefan Michalski in Robert Waller. Metodologija je pripravljena na osnovi več kot dvajsetletnega preučevanja stanja v kanadskih arhivih in je bila kasneje razširjena oz. posplošena, tako da je uporabna za vse institucije, ki hranijo dediščino, kot so knjižnice, muzeji in galerije. Med arhivi, muzeji in knjižnicami so razlike predvsem glede vsebinske obdelave, uporabe in predstavitve javnosti. Glede načina hrambe dediščine je načeloma vseeno, v kateri javni ali zasebni zbirki je neko gradivo, pomembno je le, da so spoštovana ustrezna priporočila trajne hrambe, ki pa so za podobne materiale povsod enaka, ne glede na imetnika oz. skrbnika.

Ni potrebno, da je tak pregled stanja zelo podroben, pomembno je le, da zajema vse bistvene vidike, ki nam dajejo jasen in razumljiv pregled stanja zgradb in samega fonda, ter da je v vseh obravnavanih primerih uporabljena enaka metodologija, zato da so rezultati med seboj primerljivi.

dr. Vodopivec Jedert

Kambič

Laboratorijska oprema

METLIŠKA CESTA 16, 8333 Semič

Tel: 07 3565220, Faks: 07 3565232

E-pošta: kambic.lab@siol.net

URL: <http://www.kambic.com>

DUBLIRNA MIZA 2000 X 1250

Klin za restavriranje knjig

PROIZVODNI PROGRAM:

- Mikropeskalniki
- Dublirne mize
- Oprema za restavratorje in muzeje
- Sušilniki, vakuumski sušilniki, inkubatorji
- Liofilizatorji
- Avtoklavi, suhi serilizatorji
- Vodne kopeli ...

PRODUCTION PROGRAMME:

- Microsanders
- Equipment for museums and restorers
- Incubators, sterilizers,
- Incubators, shaking devices
- Water baths
- Termoblocks

**ZVEZA SLOVENSkih DRUŠTEV
LJUBITELJEV STARODOBNIH VOZIL
SVS / ANF**

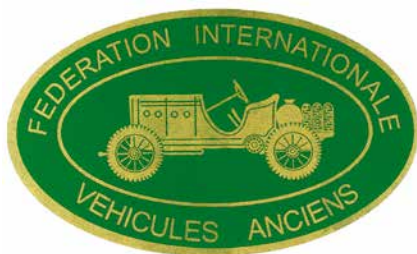
Šmarska c.3 , 1291 Škofljica

tel.: - fax.: 01 756 52 13 GSM : 041 74 77 44

www.zveza-svs.si

Zveza je bila ustanovljena 3.oktobra 1997.
Združuje 32 društev in šteje blizu 3000 članov.
Sodeluje z najpomembnejšimi kulturnimi
in strokovnimi organizacijami v Sloveniji in EU
in je pooblaščen organizacija mednarodne zveze
FIVA za Slovenijo z oznako Authority National FIVA

Nadzor vlage, temperature in osvetljenosti

Vlažilci in razvlažilci

EUROMIX d.o.o.

Tel.: **01 477 66 43**, Fax: **01 426 45 86**, E-mail: andrej.mohar@tplj.si
Teslova 30, 1000 Ljubljana

SAMSON KAMNIK d.o.o.

Kovinarska c.28, 1240 Kamnik, Slovenija
tel.: +01 83 17 255, 01 83 19 260, fax: 01 83 17 179
samson@samson-kamnik.si

Zanesljiv in neodvisen vir surovin, naravnih materialov, industrijskih kemikalij in specialnih kemijskih izdelkov z mrežo partnerskih podjetij po vsem svetu. Proizvodnja izdelkov za industrijo, obrt, za zaščito, obnovo in ohranjanje naravne in kulturne dediščine. Razvoj in proizvodnja materialov po naročilu. Surovine so pretežno iz naravnih, obnovljivih virov.

3d STRAŽIŠAR d.o.o.

Vnanje Gorice, Pot k čuvajnici 6, PE: Podpeška
cesta 174, 1351 Brezovica pri Lj./
tel: 01 365 14 50/ fax: 01 363 40 22/ e mail:
info@strazisar.si

ZOBOTEHNIČNA OPREMA KaVo

MIKROMOTORJI

TURBINE

SF

Trgovina, proizvodnja in storitve d.o.o.
Sokolska ulica 102, 2000 Maribor
Tel.: 02/42 92 400, Fax.: 02/42 92 408
info@nbs.si

Specialni nizekotlačni sistemi za
čiščenje zelo občutljivih fasad,
spomenikov; betona; različnih
predmetov iz lesa, kamna,
kovine.

- Brezcementne reprofilirane malte za restavriranje peščenjakov in drugih naravnih kamnin,
- malte za obnovo stopnic,
- malte za modeliranje,
- injekcijske malte,
- zaključni premazi na osnovi peščenjaka,
- materiali za sidranje elementov,
- tesnilni premazi,
- čistilni prašek za spremembe,
- barvni pigmenti,
- sredstva za utrjevanje peščenjakov,
- sredstva za hidrofobiranje naravnih in umetnih kamenin

regeneracija

regeneracija d.o.o

Kamniška cesta 17, 1217 Vodice, PE Alpska 43, 4248 Lesce, Slovenija
t:+386 (0)4 53-17-074, f:+386 (0)4 53-17-092, m:+386 (0)51 336-560

www.regeneracija.si

Antikorozin ekstra - Antikorozin ekstra je izdelek, ki ga lahko nanašamo na nove površine ali na tanjši sloj kompaktne rje. Izdelek odstranjuje rjo in hkrati osnovno zaščiti kovino. Namenjen je premazovanju raznih železnih konstrukcij in predmetov. Premazane površine ni potrebno dodatno premazovati s premazi za osnovno zaščito kovine, potrebno pa jo je zaščititi pred vremenskimi vplivi in visoko vlago, in sicer s pokrivnimi premazi za kovino oziroma ustrezno barvo

Borosol Restavrator - Borosol Restavrator je kurativna zaščita za les napaden z lesnimi insekti in glivami. Izdelana je iz borovih spojin, ne vsebuje organskih biocidov in se redči z vodo. Borosol Restavrator samostojno ne ščiti lesa pred vremenskimi vplivi, zato je treba impregniran les, ki je izpostavljen vremenskemu vplivom ali visoki vlagi še dodatno zaščititi z Lazurinom lazuro, Lazurinom plus ali Lazurinom aqua, ki les hkrati še barvno oplemenitijo. Borosol Restavrator je certificirana Biotehniški fakulteti v Ljubljani za fungicidno in insekticidno delovanje in na MPA Berlin za insekticidnost in fungicidnost.

Zaščitna pena za roke - Ta »nevidna rokavica« preprečuje vdor umazanije skozi pore kože.

clauca ... spiriti ...

... velle ...

... velle ...

... velle ...

... velle ...

... velle ...

... velle ...

... velle ...